ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 2(5184)
Субота, 6 студзеня 2001 года

Кошт у розніцу — 47 руб.

Сталічная адукацыя

Стварыце свой свет

Дзверы ў стасунках адчыняюцца на сябе. Гэтае сцвярджэнне вядома ўсім. Менавіта яно ляжыць у аснове творчай справаздачы калектыву сярэдняй школы № 98, што знаходзіцца ў Заводскім раёне Мінска. Настаўнікі, як выпускнікі ў майскую пару, з хваляваннем аднесліся да свайго дамашняга задання. Раскрыць тэму "Сістэма работы школы па рэалізацыі адукацыйных патрэбнасцей вучняў" таму, хто не ведае азоў гэтай лёсаноснай прафесіі, было б складана. Але не педагогам 98-й... Яны даказалі, што любое адкрыццё пачынаецца з... уласнай душы. Успомніце тых, хто раскрыў вам сакрэты жыцця. Складана? Тады не саромцеся, пераступіце парог сваёй школы яшчэ раз...

Як жывеш, школа?

Той, хто вучыўся ў 98-й сярэдняй школе, памятае, што яна ніколі не вызначалася шырынёй сваіх калідораў. Тыпавы будынак 1965 года пабудовы, якіх у Мінску і іншых гарадах краіны дзесяткі, усё роўна змяшчаў у сабе столькі дзяцей, колькі патрабавалі абставіны і бацькі. А калі на пачатку 80-х гадоў у ёй з'явіліся класы з паглыбленым вывучэннем матэматыкі, жадаючых атрымаць веды тут не палохала нават вялікая адлегласць ад бацькоўскага дома.

Кожны клас і раней жыў адной вялікай сям'ёй — па трыццаць чалавек. Нягледзячы на шэраг адукацыйных рэформ, такая колькасць вучняў, а то і большая — па-ранейшаму норма. Чаму ж дзеці не разбягаюцца пасля заняткаў раней вызначанага часу, ды і бацькі не спяшаюцца іх забіраць? Адказ — у тых жа калідорах... Ва ўсе часы дзеці былі поўныя ідэй, жаданняў, думак, кожны вучань імкнуўся да ведаў так, што нішто не магло яму перашкодзіць. Школа была як свет. Свет — як школа...

— Я спачатку не разумела, што адбываецца, — падзялілася дырэктар Галіна Макейчык. — 1590 дзяцей. Заняткі — у дзве змены, і ніводнага свабоднага кабінета. У кутку — група падлеткаў і настаўнік... У такіх умовах могуць выжываць толькі энтузіясты.

Галіна Густаваўна ведае, чаму настаўнікі, адчуваючы, як і ўсе, матэрыяльныя цяжкасці, не шукаюць больш высокааплачваемую працу. Адкрыцца сваім выхаванцам, дарыць дабро, міласэрнасць, а потым павярнуцца і проста пайсці — ніхто з іх не можа. Абарваць духоўныя ніці, якія цягнуцца да дзяцей, гэтак жа балюча, як разбурыць свет сваёй мары, пабудаваны доўгімі гадамі вучобы і працы. Менавіта таму за апошнія два гады, на працягу якіх Галіна Макейчык кіруе школай, ніводзін педагог не напісаў заяву аб звальненні.

Цяперашніх настаўнікаў умоўна можна падзяліць на два пакаленні. Моладзь хутка ўцягваецца ў творчую атмасферу, напітваецца духам школы, нясе з сабой энтузіязм, новыя ідэі і задумкі. Уласнае прафесійнае самалюбства не дае магчымасці адставаць ад павеваў часу і настаўнікам перадпенсійнага ўзросту Зоі Кашкан, Якаву Рыскіну, Кацярыне Хвастовай, Нэлі Калеснікавай. Яны працягваюць традыцыі, якія ўпісала ў гісторыю гэтай установы Валянціна Паўлаўна Сушко, дырэктар школы ў 80-я гады, калі закладваўся і ўмацоўваўся падмурак сістэмнага падыходу да навучання. У яго аснове ўжо тады ляжалі патрэбнасці школьнікаў, выкарыстанне іх здольнасцей у пазнанні новага і нязведанага.

Сёння паводле такіх крытэрыяў у 98-й школе працуюць 108 настаўнікаў, з іх 25 — вышэйшай катэгорыі, 22 — першай і 13 — другой. Сярод мацнейшых — педагогі па матэматыцы, фізіцы, рускай і беларускай мовах, хіміі, біялогіі. На слыху — імя кіраўніка метадычнага таварыства настаўнікаў матэматыкі і школьнага клуба "Інтэграл" Валянціны Паўлючэнкавай. Гэта ёй належыць ідэя правядзення інтэграваных урокаў па профільных прадметах: матэматыцы адначасова з фізікай, філасофіяй, жывапісам і нават музыкай...

Надзённая неабходнасць у вывучэнні камп'ютэраў прымусіла кіраўніцтва школы падумаць пра стварэнне камп'ютэрнага класа. Ёсць настаўнікі — Марына Кузняцова і Ірына Баркетава, ёсць і камп'ютэры, падораныя 98-й былым вучнем Аляксандрам Пласкавіцкім, гараць жаданнем "утаймаваць" Інтэрнет і самі вучні. Няма памяшкання. На адной з нядаўніх нарад аддзела адукацыі Заводскага раёна ўжо вялася гаворка аб перадачы дзіцячага садка № 265 у распараджэнне школы. Але такія рашэнні наспех не прымаюцца. Хоць цеснатá 98-й школы стала пагалоскай.

— Затое не ў крыўдзе, — гаворыць загадчык раённага аддзела адукацыі Юрый Васільевіч Маліноўскі, назіраючы за першакласнікамі. Ім, як аказалася, вялікая сям'я — у радасць.

Аднадумцы

Зразумела, што за парту "для самых маленькіх" я сесці не змог — "набраўся" ведаў. Але гэта не перашкодзіла мне з зайздроснай цікавасцю назіраць за свабодным лунаннем у творчасці падапечных Наталлі Шынкарык. Нечакана для дзяцей і, напэўна, настаўніцы, яшчэ ў першым класе сабраўся клуб "Філін", дзе кожны вырашыў знайсці занятак па душы. З часам з'явіліся дэвіз і агульныя інтарэсы. Наталля Мікалаеўна і не ўяўляла, што дзеці, зыходзячы з уласных схільнасцей і патрэбнасцей, самі знойдуць такую форму навучання. Клуб дзейнічае ўжо тры гады. Ёсць дасягненні, узнагароды. Вялізныя планы на будучыню, бо пакуль толькі закладзены асновы для развіцця творчых здольнасцей кожнага. Але ўжо каму-каму, а дзецям аптымізму і энергіі — не пазычаць...

Дарэчы, клубная работа педагогаў у школе — традыцыйная. Вядзецца яна з малодшых класаў, каб кожнае дзіця з малых гадоў магло адчуць сябе асобай. Паказальны экалагічны клуб Таццяны Чысценка, у якім школьнікі, хоць выхаваныя і прыемныя, але часам могуць даць і дарослым урок экалагічных ведаў.

І ўсё ж у пачатковай школе нельга без гульні, без казкі. Гэты свет для асабліва лірычных вучняў увасоблены ў тэатральным клубе Яўгеніі Ляшчынскай. Літаратура і мастацтва ўзвышаюць. Вядома і іншае: менавіта сцэна разняволівае чалавека, дае магчымасць адчуваць сябе лёгка і нязмушана нават у самай сур'ёзнай жыццёвай сітуацыі. Вось так, праз простыя карціны школьнага жыцця, вучні рыхтуюцца да сустрэчы з рэаліямі.

Глядзі ў корань

Ох ужо гэты матэматычны корань! Для тых, хто не ў стане яго вылічыць, дарога да выпускных экзаменаў становіцца пякельнай. Бо сёння ў 98-й педагогі робяць усё, каб узгадаваць сапраўдных матэматыкаў не на словах, а на справе.

Паводле слоў дырэктара Галіны Макейчык, самыя праблемныя па матэматыцы — шостыя і сёмыя класы. Гэта і зразумела: паяўляюцца першыя сур'ёзныя задачы, якія не заўсёды ўдаецца рашыць. Але настаўнікі, не здзіўляйцеся, звяртаюць увагу не на гэты нязначны факт, а на зваротную сувязь з вучнем: як развіта яго нае ўяўленне, уменне працаваць з прасторай, ці не страціў ён цікавасці да гэтай навукі. Па сведчанні педагогаў, толькі ў восьмым класе школьнікі пачынаюць успрымаць матэматычныя дзівосы, цаніць дакладнасць, пераконвацца ў тым, што ўвесь свет — у лічбах. Ідзе развіццё самаацэнкі, аналізу здольнасцей. З падлеткамі працуюць настаўнікі, псіхолагі, бацькі, разумеючы, што менавіта цяпер нараджаюцца будучыя Архімеды, Ламаносавы, Лабачэўскія...

Як паказала практыка, 98-я школа — зрэшты, як і любая іншая — неўзаранае поле для студэнтаў ВНУ. Сёння ў 10 — 11 класы часта наведваюцца студэнты Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта, апрабоўваючы там свае ідэі і напрацоўкі. Так, студэнтка 4-га курса БДЭУ сама напісала падручнік і вядзе ў ліцэйскіх класах спецкурс "Асновы эканамічнай тэорыі". Вучні з задавальненнем успрымаюць пазнанні сваёй маладой настаўніцы. Кіраўніцтва школы з разуменнем ставіцца да запытаў сваіх падапечных: калі і ў эканоміцы запальваюць зоркі, значыць гэта таксама патрэбна...

Канешне, не ўсё так радасна ў гэтай школе. Вядома, ёсць і праблемы. Высокі ўзровень падлеткавай злачыннасці, які адпавядае раённаму. Не хапае не толькі сродкаў, але часам і сіл, каб увасобіць усе творчыя задумкі... Праўда, не трэба плаціць за цеплыню, душэўнасць, на якія такія багатыя ўсе настаўнікі. Ёсць пераемнасць пакаленняў, якая сумяшчае ў сабе новыя павевы з лепшымі традыцыямі класічнай школы. Ёсць творчасць і жаданне вучыцца, але няма той халтуры, якая часам знаходзіць месца ў нашым жыцці. Тут дарэчы цудоўныя словы Антуана дэ Сент-Экзюперы: "Немагчыма больш жыць халадзільнікамі, палітыкай, балаганамі і красвордамі. Зусім немагчыма жыць без паэзіі, без фарбаў, без любві..."

Ігар КАНДРАЛЬ.

Буйным планам

Вечная, мудрая, стваральная

Адна са старэйшых навучальных устаноў Брэсцкай вобласці — Пінскае педагагічнае вучылішча імя А.С.Пушкіна — адсвяткавала сваё шасцідзесяцігоддзе.

Тут рыхтуюць выдатных спецыялістаў — настаўнікаў пачатковых класаў, выхавацеляў дашкольных устаноў і музычных работнікаў. На іх дзяржава ўскладае вялікую місію — выхаванне і адукацыю падрастаючага пакалення. І таму ўвесь навучальны працэс і выхаваўчая работа накіраваны на тое, каб выпускнікі вынеслі са сцен альма-матэр увесь запас ведаў, традыцый, назапашаных за шэсць дзесяткаў гадоў, каб сталі яны носьбітамі ўсяго новага, перадавога, прагрэсіўнага, што ёсць сёння ў педагагічнай практыцы.

І лепшым пацвярджэннем высокай якасці падрыхтоўкі спецыялістаў стала прынцыповае вырашэнне пытання аб прысваенні вучылішчу ўжо ў новым стагоддзі статуса каледжа. Гэта — дастойны падарунак юбіляру.

За ўсе гэтыя гады са сцен вучылішча выйшлі амаль 17 тысяч спецыялістаў народнай адукацыі.

Педагог — прафесія вечная, мудрая, стваральная. І выхаваць яго — задача цяжкая. Сёння ў вучылішчы створаны выдатныя ўмовы для навучання прафесіі тых, каму патрэбна будзе адкрываць свет ведаў пакаленню XXI стагоддзя. І гэта не толькі матэрыяльна-тэхнічная база, якая якасна палепшылася менавіта ў апошнія гады (у арсенале сродкаў навучання — відэа- і аўдыёапаратура, камп'ютэры і магнітафоны, багаты бібліятэчны фонд, спартыўныя залы і інтэрнат, метадычна аснашчаныя і эстэтычна афармленыя кабінеты...). Тут працуе цудоўны калектыў прафесіяналаў з высокім творчым патэнцыялам. Дастаткова сказаць, што з 83 выкладчыкаў 48 працэнтаў маюць вышэйшую, 41 — першую кваліфікацыйныя катэгорыі.

Многія выкладчыкі — аўтары метадычных распрацовак, якія з цікавасцю вывучаюць і бяруць на ўзбраенне іх калегі. У арсенале педагагічных знаходак — шырокае выкарыстанне на ўроках элементаў навукова-даследчай работы, адкрытых урокаў, адкрытых дзён практыкі, вывучэнне, абагульненне і распаўсюджанне перадавога педагагічнага вопыту, выпуск тэматычных брашур, метадычных бюлетэняў, стварэнне вучэбна-метадычных комплексаў у кожным вучэбным кабінеце, цесная сувязь са школамі і дашкольнымі ўстановамі горада, традыцыйнае правядзенне прадметных алімпіяд.

Вялікую ролю ў развіцці творчых і прафесійных якасцей будучых педагогаў адыгрывае гуртковая работа — працуюць звыш 20 гурткоў і творчых суполак. Агульнавучылішчны хор, аркестр народных інструментаў, танцавальны калектыў, эстрадная студыя даўно атрымалі высокую ацэнку і прызнанне на розных конкурсах. Клопатам пра выхаванне неардынарнай, рознабаковай асобы прасякнуты ўсе мерапрыемствы, якія праводзяцца ў сценах вучылішча і інтэрната.

І ў кругабегу цікавага студэнцкага жыцця кожны знаходзіць сабе занятак па душы. Разам з прафесійнымі ведамі выпускнікі выносяць у сваім сэрцы глыбокую ўдзячнасць сваёй альма-матэр, якая добраслаўляе іх на вялікую місію — сеяць разумнае, добрае, вечнае.

Н.ШАСТАКОВА.

З Нараджэннем Хрыстовым!
(па праваслаўным календары)
Мір Вашаму дому!

Настаўнік-эксперыментатар

Трэці год паспяхова працуе па новых падручніках і эксперыментальнай праграме выкладчыца матэматыкі Красненскай сярэдняй школы Гомельскага раёна Людміла Васільеўна Халадняк.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Віншуем!

Першы намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Іваноў Барыс Васільевіч

Б.В.Іваноў нарадзіўся ў 1947 годзе ў Салігорскім раёне Мінскай вобласці.

У 1970 годзе закончыў Беларускі політэхнічны інстытут па спецыяльнасці "Тэхналогія машынабудавання, металарэжучыя станкі і інструменты".

Працаваў у Міністэрстве вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, Дзяржплане, Апараце Савета Міністраў. У лютым 1998 года быў прызначаны намеснікам міністра адукацыі, а з 2 студзеня 2001 года — першым намеснікам міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь. (Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 снежня 2000 года № 2014).

Намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Кухарчык Пётр Дзмітрыевіч

П.Дз.Кухарчык нарадзіўся ў 1945 годзе ў Клецкім раёне Мінскай вобласці. У 1972 годзе закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт па спецыяльнасці "Фізіка і электроніка".

Доктар тэхнічных навук, прафесар, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Працаваў у НДІ прыкладных фізічных праблем Белдзяржуніверсітэта. З мая 1990 года па жнівень 1996 года — прарэктарам па вучэбнай рабоце і першым прарэктарам БДУ. У жніўні 1996 года быў абраны загадчыкам кафедры радыёфізікі Белдзяржуніверсітэта.

З 2 студзеня 2001 года прызначаны намеснікам міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь. (Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 снежня 2000 года № 2015).

На канікулы — з падарункамі

Добрая пераднавагодняя традыцыя склалася ў Мінскім суворaўскім ваенным вучылішчы. На працягу ўжо трох гадоў хлапчукам-сіротам, якія ад'язджаюць на зімовыя канікулы, і тым, чые бацькі загінулі пры выкананні службовых абавязкаў, тут уручаюцца падарункі да Новага года.

Ля вытокаў гэтай традыцыі стаяў сустаршыня Мінскага сувораўскага клуба генерал-палкоўнік запасу Пётр Чавус. Менавіта дзякуючы яго высілкам штогод знаходзяцца спонсары, і сувораўцы раз'язджаюцца па дамах з пачуццём радасці і ўдзячнасці.

І ў гэтым годзе ў актавай зале вучылішча ў прысутнасці камандавання і выкладчыкаў 60 падлеткаў атрымалі падарункі. Прадстаўнікі сувораўскага клуба Пётр Чавус і Мікалай Смірноў, якія ўручалі іх, павіншавалі сувораўцаў з надыходзячым святам, пажадалі ім вясёлых канікулаў і поспехаў у вучобе. А дапамогу ў падрыхтоўцы і правядзенні ўрачыстасці аказаў Банк міжнароднага гандлю і інвестыцый.

Алег ШАПАВАЛАЎ,
супрацоўнік прэс-службы Міністэрства абароны.

Падпісацца на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".
Падпісны кошт на квартал для індывідуальных падпісчыкаў — 1440 рублёў.

Раскажыце дзецям

Увага: конкурсы для школьнікаў

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь і грамадскай арганізацыяй "Беларускі зялёны крыж" распрацавалі экалагічную акцыю "Дзень Зямлі. Беларусь. 2001", у рамках якой абвяшчаюцца наступныя конкурсы:

** Рэспубліканскі конкурс малюнка і прыкладной творчасці сярод школьнікаў "Дні зямлі нашай";*

** Рэспубліканскі фотаконкурс сярод школьнікаў "Святло маёй зямлі";*

** Рэспубліканскі конкурс экажурналістыкі сярод школьнікаў "Святло тваёй душы";*

** Рэспубліканскі конкурс аўтараў і выканаўцаў песень і вершаў сярод школьнікаў "Сярэбраныя струны";*

** Рэспубліканскі конкурс малога школьнага экалагічнага праекта "І ад мяне залежыць, якім мой горад стане...";*

** Рэспубліканскі літаратурны конкурс сярод школьнікаў "Паркі і фальваркі роднага краю".*

Публікуем умовы конкурсаў.

Рэспубліканскі конкурс малюнка і прыкладной творчасці "Дні зямлі нашай"

Шаноўныя сябры!

Што такое дні зямлі? Гэта твой сённяшні дзень, дзень тваіх сяброў, твайго горада, тваёй школы, тваёй сям'і. Сонечны ці дажджлівы, акварэльны ці пастэльны. Адным словам, выяўлены ў любым графічным, жывапісным ці дэкаратыўным матэрыяле "Дзень зямлі нашай".

Фармат графічных, жывапісных, прыкладных (батык, габелен) работ — да 75 см па большым баку. Аб'ёмная кераміка, дрэва, малая пластыка — да 30 см. Тэхніка свабодная. Кожная работа павінна быць апісана друкарскім шрыфтам паводле ўзору на адваротным баку малюнка ці скрытым баку дэкаратыўна-прыкладной кампазіцыі:

прозвішча, імя, узрост, пол, школа, адрас бацькоў, студыя, прозвішча, імя і імя па бацьку выкладчыка.

Пераможцы конкурсу ў трох узроставых групах (5 — 8 гадоў, 9 — 13 гадоў, 14 — 16 гадоў) узнагароджваюцца каштоўнымі прызамі і падарункамі. Для старшай узроставай групы па выніках конкурсу будзе праведзены пленэр. Лепшыя работы паедуць на міжнародную выставу ў Італію.

Усе дасланыя работы застаюцца ў арганізатараў конкурсу для стварэння калекцыі *Галерэі дзіцячай творчасці.*

Мы чакаем Вашы работы па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі". Тэрміны — да 10 лютага 2001 года. Кантактны тэлефон: (017) 227-79-54.

Рэспубліканскі фотаконкурс "Святло маёй зямлі"

Да ўвагі ўсіх, хто мае фотаапарат і ўласнае бачанне свету!

Калі Вам яшчэ не споўнілася 18 гадоў, выпрабуйце сябе, прыміце ўдзел у Першым рэспубліканскім фотаконкурсе, прысвечаным Сусветнаму Дню Зямлі.

Якая яна, Беларусь сённяшняя? Вашы здымкі дапамогуць адказаць на гэтае пытанне.

Што патрэбна для таго, каб стаць удзельнікам конкурсу? Нічога складанага! Патрэбна ўзяць фотакамеру, запасціся цярпеннем і ўзяцца за работу. Да ўдзелу ў конкурсе дапускаюцца чорна-белыя і каляровыя фатаграфіі памерам ад 13x18 см да 30x40 см, дасланыя па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі" *не пазней 10 лютага 2001 года.* Кантактны тэлефон: (017) 227-79-54.

Адбор фатаграфій для ўдзелу ў падагульняючай выставе будзе праводзіць журы, у якое ўвойдуць вядучыя фотамастакі Беларусі. Лепшыя фотаздымкі будуць прадстаўлены на падагульняючай выставе, а аўтары фатаграфій, што сталі пераможцамі конкурсу, будуць запрошаны ў Мінск на святкаванне Дня Зямлі ў красавіку 2001 года, узнагароджаны каштоўнымі прызамі і змогуць удзельнічаць у фатаграфічным майстар-класе. Лепшыя работы ўбачаць свет на старонках беларускіх газет і часопісаў!

Дзейнічайце!

Для зваротнай сувязі нам неабходны некаторыя звесткі аб удзельніках фотаконкурсу: прозвішча, імя, імя па бацьку, узрост, школа, адрас бацькоў і кантактны тэлефон.

Рэспубліканскі конкурс экажурналістыкі "Святло тваёй душы"

Калі ты ўсведамляеш сябе часткай беларускай краіны, калі ты маеш жаданне адлюстраваць навакольнае асяроддзе ў сваіх замалёўках, калі ты спрабаваў разважаць пра лёс родных краявідаў, пра тое, як чалавек і месца прыстасоўваюцца адзін ад аднаго — далучайся да нашага конкурсу! Хто жадае ўзяць удзел у ім, можа хоць сёння брацца за справу:

даслаць заяўку, прыкласці які-небудзь твор, які адпавядае тэматыцы экалагічнай журналістыкі (замалёўка, роздум, верш і г.д.) ды напісаць колькі слоў пра сябе (імя, прозвішча, адрас, школа, дзе вучышся, кантактны тэлефон).

Конкурсныя працы дасылаць па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі" *да 10 лютага 2001 года.* Тэлефон: (017) 227-79-54.

Пераможцы будуць запрошаны на свята Дня Зямлі, якое адбудзецца ў красавіку 2001 года ў Мінску. Таксама іх чакаюць каштоўныя прызы і падарункі. Лепшыя творы будуць надрукаваны ў часопісе "Белавежская пушча".

Рэспубліканскі конкурс аўтараў і выканаўцаў песень і вершаў "Сярэбраныя струны"

Увага!

Калі Вы пішаце вершы ці песні, спяваеце пад гітару ці дэкламуеце вершы, прыміце ўдзел у конкурсе аўтарскай песні "Сярэбраныя струны". Удзельнікам конкурсу можа стаць кожны школьнік. Асноўная ўмова ўдзелу: жывы гук, адсутнасць электраінструментаў і фанаграм.

Патрабаванне да песняў і вершаў: гэта могуць быць Вашы сачыненні ці творы іншых аўтараў, якія ўяўляюць для Вас каштоўнасць. Дасылайце свае тэксты (для аўтараў вершаў) ці аўдыёзапіс сваіх песень (для аўтараў песень і выканаўцаў) *да 10 лютага 2001 года* па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі". Кантактны тэлефон: (017) 227-79-54.

Адбор песень і вершаў для ўдзелу ў падагульняючым конкурсе будзе праводзіць журы, у якое ўвойдуць вядучыя барды Беларусі. Пераможцы конкурсу будуць запрошаны ў Мінск на святкаванне Дня Зямлі ў красавіку 2001 года, узнагароджаны каштоўнымі прызамі і змогуць удзельнічаць у майстар-класе, які правядуць для Вас вядомыя аўтары і выканаўцы аўтарскай песні Беларусі.

Поспехаў!

Для зваротнай сувязі нам неабходны некаторыя звесткі пра Вас: прозвішча, імя, імя па бацьку, узрост, школа, адрас бацькоў і кантактны тэлефон.

Рэспубліканскі конкурс малога школьнага экалагічнага праекта "І ад мяне залежыць, якім мой горад стане..."

Звярніце ўвагу!

Гэта адзіны конкурс, у якім прадугледжваецца праца ў камандзе! Калі Вы маеце некалькіх аднадумцаў, якіх, як і Вас, хвалюе тое, што адбываецца ў Вашым горадзе, школе, доме, то гэта Ваш конкурс! Рызыкуйце!

Ёсць горад (сяло), у якім вы жывяце, і ёсць школа, у якую вы штодзень ходзіце. І, напэўна, ёсць экалагічныя праблемы, якія ў літаральным сэнсе "ляжаць у вас пад нагамі". Вам трэба ўбачыць іх, прааналізаваць вытокі і механізмы развіцця гэтай сітуацыі. Пасля чаго распрацаваць і прапанаваць праект вырашэння гэтай праблемы, які можна ажыццявіць сіламі школы. І самае галоўнае — рэалізаваць задуманы праект!

Праект павінен быць апісаны паводле наступнай схемы:

* назва праекта;

* асноўная ідэя: вытокі сітуацыі, аналіз і магчымае выйсце;

* мэты праекта і мэтазгоднасць яго правядзення;

* план рэалізацыі праекта: хто рэалізуе? Тэрміны рэалізацыі, мяркуемыя вынікі;

* што зменіць рэалізацыя вашага праекта ў агульнай сітуацыі горада (сяла)?

Рэалізацыя праекта можа быць апісана ў адвольнай форме.

Конкурсныя праекты прымаюцца да разгляду *да 10 сакавіка 2001 года* па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі". Кантактны тэлефон: (017) 227-79-54.

Прадстаўнікі каманд, якія перамаглі ў конкурсе, будуць запрошаны ў Мінск на святкаванне Дня Зямлі ў красавіку 2001 года для даклада аб рэалізацыі праекта, узнагароджаны каштоўнымі прызамі і падарункамі, змогуць узяць удзел у семінары, прысвечаным абмеркаванню праектаў, дасланых на конкурс.

Поспехаў!

Для зваротнай сувязі нам неабходны некаторыя звесткі пра Вас: прозвішча, імя і імя па бацьку, узрост, школа, адрас бацькоў і кантактны тэлефон.

Рэспубліканскі літаратурны конкурс сярод школьнікаў "Паркі і фальваркі роднага краю"

Дарагі сябра!

У тваім горадзе альбо вёсцы, напэўна, ёсць паркі, старыя панскія сядзібы, млыны, стаўкі, каналы і іншыя сведкі таго, што продкі твае былі добрымі гаспадарамі і дбалі пра хараство сваёй зямлі. Які цяперашні лёс гэтых куточкаў? Раней гэтыя мясціны былі крыніцай натхнення для мастакоў і паэтаў. Мабыць, яны натхняюць і цябе? Дасылай свае творы на наш конкурс.

Калі ты творчая асоба — пішаш вершы альбо прозу, умееш напісаць невялічкі нарыс ці конкурснае сачыненне на экалагічную тэму, — і ты неабыякавы да лёсу Зямлі-планеты і нашае, беларускае зямлі, мы запрашаем цябе паўдзельнічаць у нашым конкурсе.

Умовы нашага конкурсу наступныя:

Прымаюцца творчыя працы хлопцаў і дзяўчат школьнага ўзросту па наступных намінацыях:

* эсэ (невялічкі нарыс мастацкага ці публіцыстычнага характару);

* конкурснае сачыненне на тэму "Як я разумею афарызм Вальтэра "*Трэба апрацоўваць наш сад*"";

* асобнай намінацыяй праходзяць вершы (тэма — вольная).

Рабочыя мовы — руская і беларуская. І з асаблівай прыемнасцю арганізатары разгледзяць творы беларускіх палякаў і ўкраінцаў на польскай і ўкраінскай мовах.

Просім даслаць таксама інфармацыю пра сябе: імя, імя па бацьку, адрас, школа, дзе вучышся, кантактны тэлефон.

Пераможцы будуць запрошаны на свята Дня Зямлі, якое адбудзецца ў красавіку 2001 года ў Мінску. Таксама іх чакаюць каштоўныя прызы і ўзнагароды.

Поспехаў у творчасці!

Конкурсныя працы дасылаць па адрасе: 220023, г.Мінск, вул. Макаёнка, 8, РЭЦВ, "Дзень Зямлі" *да 10 лютага 2001 года.* Кантактны тэлефон: (017) 227-79-54.

На шляхах рэформы

Самаразвіццё і самаадукацыя — гарантуюцца

Галоўным суб'ектам адукацыйнай сістэмы з'яўляецца вучань. Нялёгка далося ўкараненне гэтай ісціны ў свядомасць педагагічнай грамадскасці, аднак сёння ніхто ўжо не возьмецца аспрэчваць яе аб'ектыўнасць. Лепшае сведчанне таму — шырока разгорнуты працэс рэфармавання школьнай справы на ўсіх навучальных установах краіны. Яго стрыжань — гуманізацыя і гарманізацыя адносін паміж дзяржаўнымі патрабаваннямі да ўзроўню ведаў будучага грамадзяніна і індывідуальнымі здольнасцямі, патэнцыяльнымі запытамі і магчымасцямі вучня. Нават тады, калі школа не адчувае істотных цяжкасцей у сферы матэрыяльна-тэхнічнага, дыдактычнага і кадравага забеспячэння, складанасць вырашэння задачы не змяншаецца, бо на яе рэалізацыі "завязаны", перш за ўсё, "чалавечы фактар". Уздзеянне на дзіця на працягу дзесяцігоддзяў выключна з дапамогай чужых дзіцячай псіхіцы сродкаў каманднага ціску прывяло да сумных вынікаў, адбітак якіх мы назіраем сёння і ў эканамічных, і ў духоўна-маральных праблемах грамадства.

Такі пункт гледжання падзяляе і наша субяседніца — дырэктар Валожынскай сярэдняй школы № 1 А.А.Макаравіч.

— Што ў Канцэпцыі і Праграме рэформы агульнаадукацыйнай школы, Ала Аляксандраўна, найбольш імпануе вашаму педагагічнаму крэда і нацэльвае педагагічны калектыў, які вы ўзначальваеце, на сапраўды творчы пошук?

— Канкрэтна-мэтавая скіраванасць гэтых дакументаў, у якіх, у прыватнасці, запісана: рэформа павінна мець ярка акрэсленую арыентацыю на творча мыслячых, ініцыятыўных людзей, здольных да прыняцця самастойных рашэнняў, бо кардынальнае абнаўленне грамадства можа расцягнуцца на доўгія гады. Таму школа павінна ажыццявіць пераход ад кансерватыўнай, дысцыплінарнай мадэлі навучання да асобасна арыентаванай. Інакш кажучы, без шырокай дыферэнцыяцыі навучальнага працэсу ні адзін з рэфармацыйных напрамкаў не можа быць паспяхова рэалізаваны.

— Згодны з вамі. Калі ласка, раскажыце аб намаганнях і здабытках вашага педкалектыву па дыферэнцыяцыі навучання.

— Укараненнем дыферэнцыяваных форм навучання мы займаемся ўжо некалькі гадоў. Пачыналі ў свой час з вывучэння вопыту педагогаў сталічнай сярэдняй школы №53, куды была арганізавана спецыяльная мэтавая паездка нашых настаўнікаў. У 1997-98 навучальным годзе ў школе былі створаны два першых класы з вывучэннем англійскай і нямецкай мовы. Адзін з іх займаўся па методыцы "Крок за крокам", які прадугледжвала вывучэнне інтэграванага курса "Мастацтва" (музыка і спевы, выяўленчае мастацтва, рытміка і танец). Стварылі клас карэкцыі, у якім займаюцца дзеці з затрымкамі ў псіха-фізічным развіцці. І самі вучні, і бацькі сустрэлі новаўвядзенні вельмі станоўча.

Выяўленне здольнасцей і схільнасцей дзяцей на ранняй стадыі — важная ўмова іх паспяховага ўзрастання ў навучальным працэсе. Адпаведная работа праводзіцца і ў сярэдніх, і ў старэйшых класах. Як вынік, яна рэалізуецца з дапамогай фізіка-матэматычнага, гуманітарнага (асноўныя), а таксама хіміка-біялагічнага і грамадска-эканамічнага профіляў навучання. Тут нам істотна дапамагаюць цесныя ўзаемасувязі з выкладчыкамі Беларускага эканамічнага ўніверсітэта і Мінскага вышэйшага лётна-тэхнічнага каледжа, якія ахвотна адгукаюцца на нашы навучальныя пачынанні і праблемы.

— Прабачце, але хацелася б, не адыходзячы ад тэмы нашай размовы, удакладніць наступную акалічнасць. У вашай школе больш за 30 класаў-камплектаў. І, відома, пры ўсім жаданні, маючы на ўвазе сённяшні статус школы, немагчыма ахапіць усіх дзяцей профільным навучаннем. Як выходзіце вы з такога становішча?

— Асаблівых ускладненняў у гэтым плане ў нас не ўзнікае. Пашырэнню дыферэнцыяцыі навучальнага працэсу, а гэта значыць — выяўленню, развіццю і ўдасканаленню здольнасцей і схільнасцей дзяцей у вялікай ступені садзейнічаюць заняткі на 22 факультатывах і 16 курсах па выбары (колькасць іх не з'яўляецца статычнай і можа змяняцца з улікам вучнёўскіх запытаў). Вось некаторыя з іх: "Матэматыка плюс камп'ютэр", "За старонкамі падручніка гісторыі", "Джэаграфічна-прыкладная дзейнасць", "Фізіка і жыццё", "Замежныя літаратуры", "Батлейка", "Фізкультура і спорт". На курсах па выбары, напрыклад, дзесяцікласнікі маюць магчымасць удасканальваць і паглыбіць свае веды па англійскай мове, матэматыцы і хіміі, адзінаццацікласнікі — па асновах эканомікі і філасофіі, па фізіцы, літаратуры і г.д.

У наладжванні эфектыўнай дзейнасці факультатываў і курсаў зацікаўлена ўдзельнічаюць настаўнікі Я.К.Кушук, М.С.Гасціловіч, Л.П.Уланчык (матэматыка), І.І.Пачкоўская, Я.В.Трыгубава (руская і беларуская мовы), А.Н.Чорны (гісторыя), Я.М.Салоўская (геаграфія), Л.М.Акотчык (фізіка) і многія іншыя. Відома, дадатковыя заняткі з зацікаўленымі вучнямі патрабуюць ад школьных педагогаў і дадатковых намаганняў у пошуку адпаведных матэрыялаў, каб быць у стане адказаць на разнастайныя і часта нечаканыя пытанні вучняў. Падрыхтоўка іх да школьных, раённых і абласных прадметных алімпіяд — гэта таксама на плячах настаўнікаў-падзвіжнікаў. А ўзнагарода ім — шчырая ўдзячнасць дзяцей і бацькоў.

— Мэтанакіравана ажыццяўляючы практычныя захады па дыферэнцыяцыі непасрэдна навучальнага працэсу, вы, відавочна, не забываеце і пра, так сказаць, духоўны бок справы?

— Безумоўна. Азнаямленне дзяцей з пачаткамі правазнаўства, эстэтыкі і экалогіі, адраджэнне іх нацыянальнай свядомасці праз далучэнне да матэрыяльнай і культурнай спадчыны продкаў, прывіццё ім навыкаў здаровага ладу жыцця, як і многае іншае, у вялікай ступені залежыць ад характару школьных духоўных арганізацый (фармальныя формы правядзення "цяжкіх" падлеткаў да карыснай справы) — усё гэта таксама з'яўляецца неад'емнай часткай дыферэнцыяванага падыходу да навучання. Абавязковае падабанне і разгортванне вучнёўскай творчай самадзейнасці — штомесячнае падвядзенне вынікаў і шырокі паказ іх.

Мы лічым, што кожны вучань абавязкова павінен адчуваць у сваёй школьнай паўсядзённасці "смак асабістага поспеху" — у прыкладным ці гуманітарным прадмеце, у танцах ці спевах, у маляванні ці спорце, у вуснай творчасці. Толькі тады сапраўды праяўляецца індывідуальнасць кожнага школьніка: адзін — моцны ў матэматыцы ці фізіцы, другі — у батаніцы ці хіміі, трэці — у геаграфіі ці гісторыі, чацвёрты мае задаткі добрага мастака, музыканта, паэта, пяты — выдатна спявае. Гэта — першае сведчанне эфектыўнасці дыферэнцыяванага навучання.

— Сапраўды, раней слаба паспяваючы ў матэматыцы аўтаматычна заносіўся ў разрад увогуле слабых вучняў і ўрэшце страчваў усякую цікавасць да ўсіх прадметаў. Таму і не дзіўна, што дыферэнцыяваны падыход да арганізацыі навучальнага працэсу звязваецца з асаблівымі патрабаваннямі да асобы настаўніка. Ваш пункт гледжання, Ала Аляксандраўна, на гэты аспект?

— Школьны педагог, нягледзячы на ўсім не адэкватны яго намаганням узровень аплаты працы, з'яўляецца непасрэдным рухавіком працэсу рэфармавання адукацыйнай сістэмы. Менавіта ён павінен клапаціцца аб развіцці індывідуальных здольнасцей і захапленняў дзяцей, змагацца за тое, каб выдатнікі-пачаткоўцы захоўвалі свой патэнцыял паспяховасці і на базавай ступені навучання, і на заключным этапе школьнага цыкла. Правільны выбар вучнем навучальнага профілю — справа гонару настаўніка-прафесіянала. А гэта значыць, што ён павінен быць добрым псіхолагам: своечасова заўважаць у вачах дзяцей радасць ці засмучэнне, разгубленасць ці неўпэўненасць. Не кожны вучань сам падніме руку — трэба дапамагчы яму ў гэтым.

Найбольш верны шлях да абуджэння і падтрымання пазнавальнай актыўнасці дзяцей — рашучая "адстаўка" сумнага, занудлівага маналогу, усталяванне дынамічнага дыялогу-дыскусіі, у якім разам з настаўнікам удзельнічаюць усе вучні класа, не баючыся выказваць сваю думку. Пры гэтым неабходна ўсяляк разнастаіць формы падачы і засваення матэрыялу. Калі настаўнік працуе на "адной ноце", дык зусім верагодна, што яго "танальнасць" можа застацца не ўспрынятай часткай дзяцей. Нашы лепшыя педагогі эфектыўна выкарыстоўваюць у сваёй навучальнай практыцы інтэграваныя ўрокі, урокі-спектаклі, урокі-гульні (дзелавыя і ролевыя), урокі-абагульненні і іншыя дынамічныя формы заняткаў.

Праяўленню і развіццю здольнасцей дзяцей, абуджэнню іх цікавасці да навучання, а таксама павышэнню майстэрства настаўнікаў істотна садзейнічаюць школьныя прадметныя тыдні і метадычныя дэкады, якія ў нашай навучальнай установе сталі добрай традыцыяй. У час іх правядзення настаўнік можа наведаць любы ўрок свайго калегі-прадметніка, абмяняцца з ім сваімі назіраннямі, меркаваннямі і заўвагамі. У гэтым — істотны практычны дадатак да "планавых" форм павышэння кваліфікацыі і ўдасканалення прафесійнага майстэрства школьных педагогаў, эфектыўны шлях распаўсюджвання лепшага вопыту.

— А ці не выклікаў пераход на дыферэнцыяванае навучанне неабходнасці ўвядзення нейкіх новых штатных адзінак?

— У штатны расклад школы былі ўведзены адзінкі педагога-дэфектолага, практычнага псіхолага, сацыяльнага педагога, педагога-арганізатара. Не ведаю, ці можна іх назваць "новымі" — у цывілізаваных краінах такія пытанні вырашаны на больш грунтоўным узроўні. Пашырэнне кола педагагічных спецыялістаў станоўча адбілася на дзейнасці педкалектыву, скіраванай на стварэнне такіх умоў, якімі гарантуецца паспяховая рэалізацыя праблем самаразвіцця, самавыхавання і самаадукацыі школьнікаў. А ў сукупным выніку — фарміраванне асобы будучага грамадзяніна.

— Дзякуй, Ала Аляксандраўна, за цікавую і змястоўную гутарку. Творчых поспехаў вам і вашым паплечнікам у вырашэнні складаных праблем абнаўлення школы.

Мікола ГРУДЗІНСКІ,
старшы выкладчык кафедры кіравання Мінскага абласнога ІПК,
Мікола АШЧАХ,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт БДПУ імя Максіма Танка.

Прафтэхшкола: сёння і заўтра

Каго выбірае рынак

Удзельнікі абласнога семінара-практыкума дырэктараў прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў Магілёўскай вобласці "Шляхі павышэння эфектыўнасці выкарыстання патэнцыялу прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў на этапе рэалізацыі Канцэпцыі і Праграмы развіцця прафтэхадукацыі" зрабілі выснову, што стан прафесійнай адукацыі ў вобласці дае магчымасць зрабіць моцны рывок у сваім развіцці. Аднак у ходзе семінара адзначалася, што гэты рывок — толькі рэалізацыя аднаго з этапаў развіцця, які характарызуе ў вялікай ступені структурныя змены і змены агульнага зместу прафесійнай адукацыі. Гэты этап адчувальны і прыкметны, але поспехі яго могуць стаць кароткачасовымі, калі пераўтварэнне зместу і ўсяго адукацыйнага працэсу ўнутры навучальнай установы не накіраваць на дасягненне галоўнай мэты, адэкватнай патрабаванням часу.

Як адзначаў, звяртаючыся да ўдзельнікаў семінара-практыкума, намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі Л.С.Сматрыцкі, разуменне мэты прафесійнай адукацыі толькі як падрыхтоўкі канкурэнтаздольнага спецыяліста для рынку працы прывядзе да падрыхтоўкі будучых беспрацоўных, нават пры высокім узроўні сфарміраванасці працоўных уменняў. У наш час развіццё грамадства адбываецца вельмі дынамічна: змяняюцца сацыяльна-эканамічныя адносіны, хуткімі тэмпамі развіваюцца новыя тэхналогіі ва ўсіх сферах вытворчасці і чалавечай дзейнасці. Прафесійныя патрабаванні змяняюцца ў бок інтэлектуальнай працы, што вымагае ад спецыяліста прафесійнай падрыхтоўкі, адукаванасці і агульнай культуры. Высокі ўзровень прафесійнай мабільнасці, звярнула ўвагу прысутных начальнік аддзела прафесійнай адукацыі С.Ляонава, патрабуе зусім іншага падыходу да арганізацыі працэсу навучання: ад адбору і структурыравання зместу і метадаў работы да ацэнкі якасці падрыхтаванасці навучэнцаў. Праграмы павінны быць максімальна інтэграваныя, забяспечваць не вузка "прадметную" падрыхтоўку (веды, уменні, навыкі), а дзейнасную, дзе фарміраванне і развіццё неабходных прафесійна важных уменняў і якасцей (як працоўнага, так і сацыяльна-асобаснага аспектаў) навучэнца становяцца асновай для арганізацыі навучальнага працэсу. Толькі гэта можа забяспечыць падрыхтоўку рабочага, спецыяліста, здольнага мабільна адаптавацца да хуткіх змен у развіцці грамадства і вытворчасці, хуткай змены прафесій і сферы дзейнасці.

Удзельнікі семінара-практыкума былі аднадушныя ў тым, што рынак працы выбірае найбольш падрыхтаваных, кампетэнтных спецыялістаў і пакідае незапатрабаванымі спецыялістаў, якія не валодаюць практычнымі навыкамі работы, хоць і маюць дакументы аб прэстыжнай адукацыі. У гэты ж час кампетэнтныя спецыялісты выбіраюць канкурэнтаздольныя прадпрыемствы, якія забяспечваюць стабільнасць і матывацыю да працоўнай дзейнасці. Наяўнасць кампетэнтнага, прафесійна падрыхтаванага рабочага калектыву набывае на даным этапе асаблівую ролю.

Развіццё сістэмы прафесійна-тэхнічнай адукацыі Магілёўскай вобласці ідзе ў кірунку пашырэння іх шматфункцыянальнасці і шматпрофільнасці пры захаванні ў пэўных выпадках спецыялізацыі на аснове ўмацавання сувязяў з арганізацыямі, агульнаадукацыйнымі школамі, сярэднімі спецыяльнымі ўстановамі, а таксама з улікам патрэбнасцей рэгіёна.

Падчас семінара-практыкума дырэктар ВМЦ ПА Т.Кашчэева азнаёміла яго ўдзельнікаў з асноўнымі напрамкамі развіцця прафесійна-тэхнічнай адукацыі Магілёўшчыны.

90-я гады сталі этапам якасных змен сістэмы пачатковай прафесійнай школы Магілёўскай вобласці, шэсць ПТНУ з 34 маюць статус вышэйшых прафесійных вучылішчаў. З гэтага навучальнага года выпускнікі школ маюць магчымасць вучыцца ў Магілёўскім эканамічным прафесійна-тэхнічным каледжы (дырэктар А.Бахановіч), Бабруйскім прафесійным каледжы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва (дырэктар В.Крычко).

ПТНУ вобласці эфектыўна працуюць па аказанні такога віду адукацыйных паслуг, як вывучэнне профільных і агульнаадукацыйных прадметаў на павышаным узроўні. Асабліва паспяхова ў гэтым кірунку працуе Магілёўскі прафесійны ліцэй (дырэктар В.Пякарскі), навучэнцы якога на рэспубліканскіх алімпіядах па агульнаадукацыйных прадметах у 2000 годзе занялі 6 прызавых месцаў.

Удзельнікі семінара-практыкума пабывалі на адкрытых уроках нямецкай мовы, матэматыкі, гісторыі, хіміі, асноў праграміравання, апаратарскага майстэрства, на адкрытых уроках у ліцэйскіх групах і на свае вочы пераканаліся ў тым, што педагогі так будуюць сваю працу, каб кожны навучэнец мог раскрыць і праявіць свае творчыя схільнасці і магчымасці. У цэнтры ўвагі ўдзельнікаў семінара-практыкума была распрацоўка рэгіянальнай праграмы развіцця прафесійнай адукацыі рэгіёна на 2000 — 2005 гады. Дырэктары прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў дзяліліся вопытам стварэння праграмы развіцця навучальнай установы. У ходзе абмеркавання гэтай праблемы вызначыліся асноўныя напрамкі развіцця: забеспячэнне ўмоў для рэалізацыі роўных правоў грамадзян на адукацыю, забеспячэнне захавання і развіцця асноўных адукацыйных, культурных і прафесійных функцый пачатковай прафесійнай адукацыі і іншыя. Канцэпцыя і Праграма развіцця прафесійнай адукацыі ў Беларусі вызначылі адукацыйную дзейнасць навучальных устаноў. Асаблівую цікавасць ва ўдзельнікаў семінара-практыкума выклікала праграма развіцця ПТВ № 142 Бабруйска. Дырэктар вучылішча В.Аўшаў адзначыў, што ў аснове праграмы закладзены наступныя прыярытэты: спалучэнне прафесіяналізму з фундаментальным агульным развіццём асобы, пашырэнне адукацыйнай сферы падрыхтоўкі навучэнцаў, удасканаленне вучэбнай і навукова-метадычнай базы бесперапыннай педагагічнай адукацыі, інтэграцыя навучальнага працэсу, забеспячэнне развіцця творчага патэнцыялу асобы, яе патрэбнасці ў самаадукацыі і самаразвіцці.

Дырэктар ПТВ № 4 С.Пагужэльскі падзяліўся методыкай распрацоўкі падпраграмы "Кадры".

А дырэктар ВПАТВ імя Арлоўскага Г.Маліноўскі расказаў пра тое, што калектыў вучылішча плануе рэарганізаваць навучальную ўстанову ў прафесійна-тэхнічны каледж на аснове аддзялення курсавой падрыхтоўкі трактарыстаў-машыністаў, вадзіцеляў, перападрыхтоўкі вальшчыкаў лесу, дызайнераў па праектаванні ландшафту і догляду за дэкаратыўнымі раслінамі. На базе навучальнай установы павысяць сваю кваліфікацыю аператары машыннага даення, трактарысты-машыністы.

Адметна, што калектывы прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў, плануючы развіццё навучальных устаноў, не разлічваюць толькі на бюджэтныя сродкі, а прагназуюць і пазабюджэтную дзейнасць. Нягледзячы на ўсе фінансавыя цяжкасці ёсць творчы патэнцыял для падрыхтоўкі канкурэнтаздольных спецыялістаў.

Ларыса РАБАВА,
намеснік дырэктара абласнога вучэбна-метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі.
Магілёў.

НА ЗДЫМКУ: у час семінара.

Свята ў музеі

Музей прыроды і экалогіі Рэспублікі Беларусь у перадсвяточныя дні запрасіў да сябе ў госці першакласнікаў школы-інтэрната № 5 для дзяцей-сірот на музейнае свята "З казкі ў прыроду".

Спачатку хлопчыкі і дзяўчынкі з вялікай цікавасцю знаёміліся з экспазіцыяй музея і слухалі расказ экскурсавода пра паводзіны зайца, ваўка, вожыка, лісы і мядзведзя ў казках і ў прыродзе. Затым з задавальненнем удзельнічалі ў гульнявой праграме: адгадвалі загадкі, гулялі ў гульні, параўноўвалі паводзіны звяроў у прыродзе і казках.

Напачатку канікулаў у Музеі прыроды і экалогіі адбылося яшчэ адно музейнае свята: "Лясныя загадкі ля навагодняй ёлкі". Удзельнікамі яго былі вучні другога класа сярэдняй школы № 211 разам з бацькамі.

Спачатку бацькі і дзеці слухалі экскурсіі паасобку. Тэма іх — "Звяры Беларусі". Потым усе сустрэліся ў зале, дзе бабуля Шапакляк і Дзед Мароз загадвалі загадкі, скорагаворкі, праводзілі гульні. Ад жадаючых удзельнічаць не было адбою. Асабліва ўсім спадабаўся конкурс "Галасы звяроў", у якім таты прадэманстравалі свае вакальныя здольнасці: агучылі мядзведзя, лася, ваўка.

Гэтыя цікавая музейныя святы падрыхтаваў калектыў супрацоўнікаў музея: М.І.Фуц'янава, З.В.Іода, І.У.Астаўненка, А.М.Жукава, У.С.Варакса. Вучаніца шостага класа сярэдняй школы № 211 Ірына Іода цудоўна выступіла ў ролі Шапакляк.

Але якое ж свята без падарункаў? У бібліятэку школы-інтэрната № 5 ад грамадскага аб'яднання "Беларускае таварыства інвалідаў па зроку" былі перададзены кнігі аб прыродзе роднага краю, салодкія прызы для дзяцей прадставіла арэнднае прадпрыемства па вытворчасці піва і безалкагольных напояў "Крыніца".

Упрыгожаную ёлку на свята падарыла дзецям ЗАТ "Белагракамплект", а касцюмам Дзеда Мароза забяспечыла ТАА "Будтэхэкспрэс". Бацькі, дзеці, супрацоўнікі музея і педагогі шчыра ўдзячны фундатарам.

Аксана ЖУКАВА.

Паслядыпломная адукацыя

З чаго пачынаюцца інавацыі

Канец XX стагоддзя паставіў перад чалавецтвам цэлы шэраг праблем. Многія з іх даволі надзённыя і для Беларусі, у тым ліку нашай адукацыйнай практыкі, якая знаходзіцца цяпер на складаным этапе свайго рэфармавання. У адукацыйнай супольнасці існуе разуменне таго, што паспяховае вырашэнне жыццёвых праблем магчыма толькі людзьмі, якія валодаюць, як прынята гаварыць, ключавымі кампетэнцыямі. У іх склад звычайна ўключаюць палітычныя, сацыяльныя, камунікатыўныя, міжкультурныя, інфармацыйныя кампетэнцыі, а таксама здольнасць вучыцца ўсё жыццё, паколькі гэта з'яўляецца асновай прафесіяналізму. Названыя кампетэнцыі можна набыць толькі ў той навучальнай установе, дзе адукацыйны працэс нацэлены на іх творчае і пастаяннае вырошчванне.

Задача ўстаноў паслядыпломнай адукацыі — зрабіць прыярытэтнымі той змест адукацыі, тыя адукацыйныя тэхналогіі, якія дапамогуць педагогам не толькі авалодаць прадметнымі ведамі, але і сфарміраваць адэкватныя часу прафесійныя навыкі. Па сутнасці гаворка ідзе пра інавацыйны змест павышэння кваліфікацыі, спасціжэнне якога магчыма на аснове адпаведных тэхналогій і сродкаў навучання.

Гэтай праблеме і была прысвечана навукова-практычная канферэнцыя "Інавацыі ў сістэме павышэння кваліфікацыі педагагічных кадраў", якая ў снежні прайшла ў сценах Акадэміі паслядыпломнай адукацыі. Акрамя шаноўнай установы арганізатарамі канферэнцыі выступілі Міністэрства адукацыі, рэдакцыі часопісаў "Кіраванне ў адукацыі" і "Праблемы выхавання", Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі. У рабоце форуму прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх слаёў педагагічнай сістэмы краіны пачынаючы ад выхавальнікаў, работнікаў школ і спецыялістаў пазашкольных устаноў і заканчваючы кіраўніцкімі кадрамі ўсіх узроўняў і выкладчыкамі 32 ВНУ. Гасцямі і ўдзельнікамі канферэнцыі былі таксама педагагічныя работнікі з Расіі, Казахстана, Украіны.

Пільная ўвага арганізатараў да абнаўлення зместу, форм, метадаў павышэння кваліфікацыі звязана са значнасцю і складанасцю дадзенай праблематыкі. Асваенне новай адукацыйнай практыкі, заснаванай на гуманістычных каштоўнасцях, стрымліваецца шэрагам устойлівых псіхалагічных, узроставых, прафесійных стэрэатыпаў педагогаў і кіруючых работнікаў, недастатковым рэсурсным забеспячэннем сістэмы адукацыі.

Як сказаў У.Т.Кабуш, арганізатар-каардынатар канферэнцыі, мы імкнуліся, каб сустрэліся тры сілы, якія працуюць на педагогіку: навука, методыка, практыка. Таму гэтае мерапрыемства мела форму не закрытай кулуарнай нарады, дзе групы людзей гавораць пра свае вузкія праблемы, а практыка арыентаваны характар.

І сапраўды, знойдзеная арганізатарамі форма правядзення канферэнцыі цалкам адпавядала яе назве. Дыскусіі, круглыя сталы, арганізацыйна-дзейнасныя гульні, мазгавыя штурмы, майстар-класы, якімі суправаджалася работа секцый (іх было восем), садзейнічалі асваенню цэлага шэрагу прынцыповых падыходаў да інавацый у сістэме павышэння кваліфікацыі.

— Заняткі ў нашай секцыі знялі тое невялікае напружанне, якое было ў нас, работнікаў пазашкольных устаноў, — падзялілася сваімі ўражаннямі дырэктар барысаўскага Дома дзіцяча-юнацкай творчасці Г.А.Лужкоўская. — Мы баяліся, што пра нас зноў забудуцца, бо стаўленне да пазашкольнікаў — агульнавядомае: і фінансаванне паводле рэшткавага прынцыпу, і нашы кадравыя праблемы не вырашаюцца гадамі... Але здарылася так, што мы загаварылі, нас "раскруцілі". Кіраўнікамі секцыі былі высунуты ідэі, пастаўлены задачы, і пры гэтым арганізавана інтэрактыўная праца, якая на працягу некалькіх гадзін не выклікала стамлення. Усе ахвотна дзяліліся сваім вопытам, ідэямі. Я ўбачыла, як людзі выходзяць з праблемных сітуацый, шчыра дзеляцца набыткамі, карыснай інфармацыяй. Я проста акрыяла духам. Дзеля хвілін такога паяднання варта сапраўды жыць і працаваць...

І яшчэ адзін важны момант. Упершыню ў праграму канферэнцыі была ўключана творчая дзейнасць школьнікаў. Мы часта са шкадаваннем канстатуем, што наша педагогіка — "бяздзетная", што ў навуковых даследаваннях няма тых, дзеля каго ўсё гэта пішацца — дзяцей. Тут жа яны не проста прысутнічалі, стваралі эмацыйны фон, яны, фактычна, сталі саўдзельнікамі канферэнцыі. Паказаныя вучнямі навучальных устаноў новага тыпу Мінска экспрэс-праекты "Новае стагоддзе — новая школа" сталіся кульмінацыяй мерапрыемства, выяўленнем яго галоўнай ідэі: школа будучага, пра якую мараць дзеці і ў якой яны хацелі б вучыцца, паўстане тады, калі будуць сумешчаны намаганні тэарэтыкаў і практыкаў. І шлях да яе ляжыць праз інавацыі, пераадоленне шматлікіх стэрэатыпаў, выхаванне пошукавай актыўнасці як у педагога, так і ў вучня.

Трэба дадаць, што вучнёўскія праекты былі не толькі цікавымі і змястоўнымі, але і эмацыянальнымі, даходлівымі, шчырымі. Па словах адной удзельніцы канферэнцыі, гэтае відовішча было сапраўдным "святам душы". Ну а тое, што ўбачанае выходзіла за межы звычайнай школьнай самадзейнасці, сведчыць такі факт. [illegible] выступленне з таго, што пасля прагляду вучнёўскіх праектаў яна апынулася ў складаным становішчы: да паловы другой ночы ёй прыйшлося перарабляць свой даклад, паколькі многія ідэі, якімі яна збіралася падзяліцца, былі ўжо агучаны школьнікамі. "І гэта выдатна, — сказала выступоўца. — Значыць, мы ідзём па правільным шляху".

Дарэчы, у праектнай творчасці прынялі ўдзел каля 200 школьнікаў, больш за 20 педагогаў і каля 25 бацькоў (на канферэнцыі была паказана таксама панарама творчых форм работы педагогаў з вучнямі і іх бацькамі, якія з'яўляюцца інавацыйнымі).

Вельмі прадуманым, лагічна пабудаваным быў змястоўны бок канферэнцыі. Кожны наступны выступоўца актуалізаваў інаватыку з таго ці іншага пункту гледжання (тэарэтычнае асэнсаванне практыкі інавацый — А.І.Таўгень; інавацыйныя працэсы ў кантэксце рэформы адукацыі — Г.Д.Дылян; гістарычная абумоўленасць інавацыйных пераўтварэнняў — А.І.Жук; метадалогія педагагічных новаўвядзенняў — І.І.Цыркун; псіхалагічны аспект інаватыкі — У.А.Янчук; дыялектыка традыцыйнага і інавацыйнага — І.І.Казімірская і інш.), што давала магчымасць заглыбіцца ў праблему і паглядзець на яе знутры.

Як вядома, адна з ідэй рэформы школы — змяненне мэтавых установак. Калі раней мэтай адукацыі лічылася забеспячэнне вучня пэўнай сумай ведаў, уменняў, навыкаў, то цяпер мы гаворым пра неабходнасць развіцця яго асобы. Натуральна, навучанне не забываецца, але яно сёння разглядаецца як сродак развіцця асобы, якая шукае, стварае, сцвярджае сябе, каб, урэшце, стаць шчаслівай. Параўнайце нашага вучня і замежнага. З пункту гледжання насычанасці ведаў — наш "лепшы", але з пункту гледжання каэфіцыента карыснага дзеяння гэтых ведаў — нашаму далёка да свайго замежнага равесніка. Бо інакш чаму, калі мы такія разумныя, мы, як кажуць, гэткія бедныя? Адказ вядомы: у нас сядзяць выдаткі таталітарызму, рабства. І пакуль мы не дапаможам грамадству сфарміраваць актыўных людзей (а гэта адбываецца ў тым ліку і ў вучэбным працэсе: праяўляй ініцыятыву, доказвай, не пагаджайся з настаўнікам), да той пары заўважных перамен ва ўсіх сферах нашага жыцця не адбудзецца.

Калі пераадрасаваць гэтую праблематыку ў бок педагога, настаўніка, то аснову яго кампетэнтнасці павінна складаць прафесійная патрэбнасць і здольнасць развіваць у дзіцяці, вучня пазітыўную паводзінскую актыўнасць. Розныя ўзроўні кампетэнтнасці вызначаюцца цэлым шэрагам дэтэрмінант. Галоўная з іх — усведамленне педагогам уласных абмежаванняў і праблем, якія перашкаджаюць яму [illegible] ваць. Інакш кажучы, незадаволенасць настаўніка сабой, станам спраў у адукацыі (канцэптуальнае афармленне парадыгмы адукацыі, праграмы, патрабаванні, крытэрыі ацэнкі ведаў і інш.) і з'яўляецца рухавіком інавацыйных працэсаў.

"Уваходжанне" ў інаватыку павінна быць арганічным, унутрана абумоўленым, матываваным. Тады і працэс павышэння кваліфікацыі пройдзе больш эфектыўна і збалансавана. Інаватыка, спушчаная "зверху", навязаная, можа і не прыняцца, таму што ў педагога могуць быць іншыя асобасныя інтарэсы, натуральная боязь таго, чаго ён не ведае, і інш. Каб яна не стала чарговай кампанейшчынай, узаемадзеянне суб'ектаў унутры адукацыйнага працэсу павінна быць аптымальным.

У гэтай сувязі паўстае праблема навуковага суправаджэння інавацый, асабліва тых, якія накіраваны на стварэнне ўзораў новай адукацыйнай практыкі. Для гэтага ў межах усіх суб'ектаў павышэння кваліфікацыі — ад школ і метадычных кабінетаў да інстытутаў павышэння кваліфікацыі і АПА — неабходна стварыць развіццёвую адукацыйную прастору, прафесійныя клубы. У іх настаўнікі, выхавацелі, работнікі пазашкольных устаноў маглі б абменьвацца інавацыйнымі ідэямі, вопытам, праводзіць экспертызу формы і зместу свайго інавацыйнага росту.

На канферэнцыі прагучала адна цікавая лічба. Аказваецца, людзей творчых, носьбітаў своеасаблівага гена інавацый не больш чым 4 працэнты. Гэта тая аптымальная колькасць, якая дае магчымасць падтрымліваць гамеастаз любой сістэмы. Астатнія — выжываюць кожны па-свойму: імітуюць інавацыі, працуюць у традыцыйным рэчышчы, усяляк супраціўляючыся ўсяму новаму, чакаюць зручнага моманту, каб далучыцца да першых ці другіх. Але, на думку некаторых даследчыкаў, такі падзел характэрны для ўстаноў адукацыі, якія працуюць у звычайным рэжыме функцыянавання. Калі ж яны пераходзяць у рэжым развіцця, працэнт творчых педагогаў павялічваецца, кансерватараў — змяншаецца. І ў тым, які шлях для сябе абярэ навучальная ці выхаваўчая ўстанова, вялікая роля належыць інстытутам павышэння кваліфікацыі.

Якія ж галоўныя высновы былі зроблены на канферэнцыі? Калі коратка, іх можна абазначыць так:

* інавацыя сёння разглядаецца як карысць для педагога. Паколькі інавацыя — гэта перш за ўсё чалавек, а мы дэкларавалі гуманізацыю адукацыі, значыць, інавацыя з'яўляецца сродкам удасканалення як самога чалавека, так і адукацыйнага працэсу;

* у інавацыях зацікаўлены не толькі дарослыя, але і дзеці;

* інаватыка толькі тады будзе стваральнай, [illegible] тэмы: мэты, змест, тэхналогіі, кіраванне;

* інавацыя — тавар штучны. Пераносіць яе з аднаго сацыяльнага інстытута на другі — бессэнсоўна;

* любая інавацыя, асабліва на сённяшні дзень, патрабуе экспертнай ацэнкі;

* любая інаватыка, якой бы карыснай яна ні была, не павінна адмаўляць тое, што назапашана і працуе на нашу адукацыйную сістэму.

Канферэнцыю адрознівала яшчэ і выдатная арганізацыя яе працы. Далёка не да ўсякага навуковага форуму выдаюцца адпаведныя матэрыялы (даклады і выступленні), не кажучы ўжо пра такія працаёмкія "дробязі", як бібліяграфічны паказальнік навейшых публікацый па праблематыцы, што абмяркоўваецца, і слоўнік-даведнік. Апошні, дарэчы, з'яўляецца адной з першых спроб сістэматызаваць паняцці, звязаныя з арганізацыяй інавацыйнага працэсу ва ўстановах адукацыі.

Не будзе перабольшаннем сказаць, што даная канферэнцыя стала самай значнай падзеяй у сістэме павышэння кваліфікацыі педагагічных кадраў рэспублікі мінулага года.

Пацвярджаюць гэтую думку і словы замежнай удзельніцы канферэнцыі — прафесара Расійскай акадэміі павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі работнікаў адукацыі доктара педагагічных навук І.І.Зарэцкай:

— Я прайшла тут вялікую школу. У нашай акадэміі ёсць кафедра інавацыйных працэсаў адукацыі. Але мяне прыемна ўразіла тое, што тут ідэя інавацый праходзіць праз усю працу Акадэміі паслядыпломнай адукацыі. Як мне здаецца, гэтая адзіная накіраванасць канкрэтызуецца ў залежнасці ад мэтавых установак і зместу працы кожнай кафедры. Гэта вельмі правільны шлях у развіцці АПА.

Проста дзівосным было арганізацыйнае вырашэнне канферэнцыі. Я маю на ўвазе ўключэнне ў яе працу дзіцячай творчасці, а таксама нетрадыцыйную форму секцыйных пасяджэнняў.

Я рада, што была далучана да гэтага мерапрыемства і шмат чаму тут навучылася...

Канферэнцыя прыняла выніковы дакумент, умоўна названы "рэкамендацыямі". Умоўна таму, што даваць рэкамендацыі з нагоды інавацыйнай дзейнасці даволі складана. Інавацыя, як ужо адзначалася, рэч індывідуальная. Гэта хутчэй прапановы да далейшай працы і разваг, адкрытае поле праблем, пытанняў і балявых крокаў, якія існуюць у практыцы адукацыі. Надрукаваны яны будуць у часопісах "Кіраванне ў адукацыі" і "Праблемы выхавання".

Тамара КАРОТКАЯ.

Ці ведаеце вы?

Як з'явілася першая адзнака і што з гэтага атрымалася

Першая сістэма адзнак узнікла ў сярэдневяковых схаластычных школах Германіі як спосаб узмацнення ўплыву на дзіця, а таксама для размежавання вучняў па здольнасцях і ведах. Яна складалася з трох балаў, кожны з якіх абазначаў разрад па паспяховасці: 1 — лепшы, 2 — сярэдні, 3 — горшы.

Затым сярэдні разрад быў падзелены, і атрымалася пяцібальная шкала, якую і запазычыла Расія, надаўшы ёй іншае значэнне — не падзел вучняў на разрады, а ацэньванне ведаў. Лёгка ўвайшоўшы ў практыку розных краін і прымаючы розныя формы, адзнакі хутка набылі сацыяльную значнасць. Пашырэнне ацэнак мела прагрэсіўны гуманістычны характар, таму што адмяняла фізічныя пакаранні.

Але і недахопы сістэмы адзнак як стымулятара навучання выявіліся ўжо даўно. У Расіі дыскусія аб мэтазгоднасці прымянення адзнак у школьным навучанні пачалася больш як сто гадоў таму ў Пецярбургскім педагагічным таварыстве. У "Веснiку выхавання" за 1901 год змяшчаюцца такія практычныя заўвагі: "... няма адзінкі для параўнання-эталона, з дапамогай якога можна было б змераць і аб'ектыўна ацаніць; псуе адносіны настаўніка і вучняў; адцягвае настаўніка ад яго асноўных абавязкаў, ператвараючы ў выпытвальніка; уносіць непрыемны гандлярскі дух у школьную справу; прымушае вучняў аддаваць перавагу не цікавасці да ведаў, а пагоні за паказной бойкасцю адказаў і сістэматычна прывучае іх не саромецца ў сродках для дасягнення гэтай бойкасці". Аднак альтэрнатывы прапанавана не было. А абаронцы сістэмы адзнак лічылі яе найбольш простым і даступным сродкам выклікаць спаборніцтва паміж дзецьмі, заахвоціць іх сістэматычна займацца.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў маі 1918 года Луначарскі падпісвае пастанову "Аб адмене адзнак". Але навучанне без адзнак у маладой савецкай школе не ўвянчалася поспехам, а прывяло да бескантрольнасці навучальнага працэсу, таму што адзнакі былі выключаны са школьнай практыкі без адпаведнай рэарганізацыі самога працэсу навучання, матывацыйнай накіраванасці вучняў, без перападрыхтоўкі педагагічных кадраў.

У педагагічнай літаратуры таго часу ўсё часцей стала звяртацца ўвага на нізкі ўзровень ведаў школьнікаў. "Вучні, якія заканчваюць школу I ступені і не ўмеюць рабіць нават самых простых аперацый з дзесятковымі дробамі, памыляюцца ў дзеяннях з лікамі да тысячы, дапускаюць на кожнай старонцы свайго пісьма па некалькі дзесяткаў памылак, — гэта горкі факт нашых дзён", — пісаў Пяроўскі ў 1928 годзе.

У 1932 годзе быў адноўлены прынцып сістэматычнага ўліку ведаў. У якасці метадаў уліку называліся назіранне, праверка бягучых работ, кантрольныя работы, вуснае апытанне, тэсты паспяховасці. Важным момантам гэтага перыяду (і актуальным цяпер) з'явілася прызнанне немагчымасці стварэння універсальнага метаду ўліку ведаў, з чаго рабілася выснова аб неабходнасці прымянення розных метадаў, якія складаюць навукова абгрунтаваную сістэму кантролю і праверкі паспяховасці вучняў. Як паказала практыка, увядзенне рэгулярнага ўліку сябе апраўдала, вучэбная падрыхтоўка і дысцыпліна прыкметна павысіліся. Таму аднаўленне слоўнай пяцібальнай сістэмы ацэнкі ведаў, а затым з 1944 года пераход на лічбавую пяцібальную сістэму мелі прагрэсіўнае значэнне для павышэння адказнасці вучняў, бацькоў, настаўнікаў за аваладанне дзецьмі ведамі, павышэнне адказнасці саміх вучняў за сваю працу.

Разгляд пытанняў праверкі і ацэнкі ведаў вучняў у гістарычным вопыце сведчыць пра тое, што, будучы важнай дыдактычнай катэгорыяй, яны адлюстроўвалі асноўную накіраванасць працэсу навучання на кожным этапе развіцця новай школы і педагогікі. Такімі своеасаблівымі "педагагічным дамінантамі" з'яўляліся выхаванне актыўнасці і самастойнасці вучняў без адзнак у 20-я гады; павышэнне якасці ведаў, увядзенне ўліку і ацэнкі ведаў у 30-я гады. У 40-я ўпор рабіўся на кантралюючую функцыю адзнакі, а ў далейшым — на навучальную і выхаваўчую.

У 50-я гады новыя падыходы да ролі ўліку і ацэнкі ведаў у працэсе навучання знайшлі адлюстраванне ў дыскусіі, праведзенай на старонках часопіса "Савецкая педагогіка". У абагульняючым артыкуле, напісаным Есіпавым, адзначалася, што "правільна пастаўлены ўлік паспяховасці мае не толькі чыста кантрольныя функцыі, але абавязкова навучальнае і выхаваўчае значэнне".

Гэта сцвярджае і Пяроўскі, які раней падкрэсліваў вядучую ролю кантралюючай функцыі ўліку ведаў. У гэты перыяд Пяроўскім была навукова абгрунтавана неабходнасць замены тэрміна "ўлік" тэрмінам "праверка" (ведаў, уменняў і навыкаў), які з таго часу трывала замацаваўся ў педагогіцы.

На працягу 60-х гадоў асноўным лейтматывам у даследаванні праверкі і ацэнкі ведаў вучняў з'яўлялася ўсё большае прызнанне навучальнай функцыі як асноўнай. Акцэнтаванне ўвагі на навучальнай функцыі праверкі ведаў аб'ектыўна вяло да даследавання яе ролі ў развіцці пазнавальнай актыўнасці вучняў. На гэты бок праблемы звярнуў увагу М.А.Данілаў, які адзначаў, што **"праверка і ацэнка ведаў, уменняў і навыкаў вучняў, як і любое звяно навучальнага працэсу, садзейнічае развіццю пазнавальных сіл вучняў, асабліва мыслення, маўлення і памяці".**

У далейшым асаблівую актуальнасць набылі пытанні шматаспектнага даследавання праблемы праверкі і ацэнкі ведаў вучняў. У 1975 годзе выйшаў зборнік навуковых прац "Пытанні ўдасканалення, праверкі і ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў". У ім знайшлі адлюстраванне пытанні ўдасканалення праверкі ведаў: прынцыпы кантролю, функцыі, новыя формы і метады. "Толькі ў тым выпадку, калі настаўнік мае поўную, аб'ектыўную карціну засваення вучнем вучэбнага матэрыялу, ён можа абгрунтавана прымяняць тыя ці іншыя формы арганізацыі навучання, разнастайныя і эфектыўныя спосабы і прыёмы. Яна (праверка) з'яўляецца для настаўніка сродкам устанаўлення таго, як вучні засвойваюць праграмны матэрыял, як адбываецца іх развіццё па гадах навучання".

У кнізе "Асновы дыдактыкі" быў зроблены агульны вывад, які падзяляецца сучаснай дыдактыкай: "Улік паспяховасці — неад'емны бок працэсу школьнага навучання".

Такім чынам, у педагагічнай навуцы шмат увагі ўдзялялася вывучэнню пытанняў кантролю ведаў — праверцы. Удакладняліся прынцыпы і функцыі, удасканальваліся формы і метады кантролю. А вось сістэма ацэньвання заставалася і застаецца ранейшай, прынятай яшчэ ў 40-я гады.

Ала ГРЫБЕНШЧЫКАВА.

Падрыхтаваныя да друку вучэбна-метадычныя і дыдактычныя матэрыялы для 7(6) класа

№	Назва рукапісу	Аўтары	Аб'ём	Тыраж
	БЕЛАРУСКАЯ МОВА			
1.	Беларуская мова: Эксперыментальная праграма для 7 класа школ з беларускай мовай навучання	Протчанка В.У. Валочка Г.М. Красней В.П. Лаўрэль Я.М. Язерская С.А. Якуба С.М.	0,5	50
2.	Беларуская мова: Эксперыментальная праграма для 7 класа школ з рускай мовай навучання	Малажай Г.М.	0,5	50
3.	Беларуская мова: Эксперыментальны падручнік для 7 класа школ з беларускай мовай навучання	Валочка Г.М. Лаўрэль Я.М.	12,0	430
4.	Беларуская мова: Эксперыментальны падручнік для 7 класа школ з рускай мовай навучання	Малажай Г.М.	14,0	1470
5.	Прыкладнае планаванне ўрокаў беларускай мовы ў 7 класе: Дапаможнік для настаўнікаў школ з беларускай мовай навучання	Валочка Г.М. Язерская С.А.	2,0	30
6.	Прыкладнае планаванне ўрокаў беларускай мовы ў 7 класе: Дапаможнік для настаўнікаў школ з рускай мовай навучання	Якуба С.М.	2,0	50
7.	Дыдактычны матэрыял па беларускай мове для 7 класа: Дапаможнік для настаўніка	Валочка Г.М.	2,0	50
	РУССКИЙ ЯЗЫК			
8.	Русский язык: Экспериментальная программа для 7 класса школ с белорусским языком обучения	Мурина Л.А. Шуба П.П. Литвинко Ф.М. Николаенко Г.И. Долбик Е.Е	1,5	50
9.	Русский язык: Экспериментальная программа для 7 класса школ с русским языком обучения	Мурина Л.А. Шуба П.П. Литвинко Ф.М. Николаенко Г.И. Долбик Е.Е.	1,5	50
10.	Русский язык: Экспериментальный учебник для 7 класса школ с белорусским языком обучения	Мурина Л.А. Шуба П.П. Литвинко Ф.М. Николаенко Г.И. Долбик Е.Е.	22,0	430
11.	Русский язык: Экспериментальный учебник для 7 класса школ с русским языком обучения	Мурина Л.А. Шуба П.П. Литвинко Ф.М. Николаенко Г.И. Долбик Е.Е.	25,0	1470
12.	Вариативный компонент преподавания русского языка в 7 классе: Пособие для учителя	Мурина Л.А. Николаенко Г.И. Китаева Т.В. Скаковский В.Д.	10,0	50
13.	Русский язык: Методические рекомендации для учителя	Мурина Л.А., Николаенко Г.И., Литвинко Ф.М., Долбик Е.Е.	5,0	50
14.	Дидактический материал по русскому языку: Пособие для учителя	Китаева Т.В.	4,0	50
	МАТЭМАТЫКА			
15.	Математика: Экспериментальная программа для 7 класса	Тавгень О.И. Новик И.А. Ананченко К.О. и др.	0,5	50
16.	Матэматыка: Эксперыментальны падручнік для 7 класа школ з рускай мовай навучання (на рускай мове)	Латоцін Л.А. Чабатарэўскі Б.Д.	9,0	490
17.	Матэматыка: Эксперыментальны падручнік для 7 класа школ з беларускай мовай навучання (на рускай мове)	Латоцін Л.А. Чабатарэўскі Б.Д.	9,0	430
18.	Математика: Экспериментальный учебник для 7 класса. Вариант 2	Солтан Г.Н.	12,0	490
19.	Математика: Экспериментальный учебник для 7 класса. Вариант 3	Шнеперман Л.Б. Кузнецова Е.П. Муравьева Г.Л. Ящин Б.Ю.	15,0	490
20.	Матэматыка ў 7 класе: Дапаможнік для настаўніка	Латотин Л.А. Чеботаревский Б.Д.	13,0	70
21.	Сборник задач по математике	Латотин Л.А. Чеботаревский Б.Д.	6,0	
22.	Дидактические материалы	Латотин Л.А. Чеботаревский Б.Д.	12,0	
23.	Дыдактычныя матэрыялы	Латоцін Л.А. і інш.	12,0	
24.	Дидактические материалы	Шнеперман Л.Б. и др.	12,0	
25.	Математика в 6 классе: Методическое пособие	Шнеперман Л.Б. и др.	15,0	
26.	Сборник задач по математике	Шнеперман Л.Б. и др.	10,0	
27.	Рабочая тетрадь по математике	Шнеперман Л.Б. и др.	5,0	
28.	Дидактические материалы	Солтан Г.Н.	12,0	
29.	Математика в 6 классе. Методическое пособие	Солтан Г.Н. и др.	15,0	
30.	Рабочая тетрадь по математике	Солтан Г.Н. и др.	10,0	
	БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА			
31.	Родная літаратура: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Лазарук М.А. Слесарава І.М.	0,7	50
32.	Родная літаратура: Эксперыментальны падручнік для 7 класа	Лазарук М.А. Русілка В.І. Слесарава І.М.	22,0	1820
33.	Родная літаратура: Дапаможнік для настаўніка	Лявонава П.І. Русілка В.І. Слесарава І.М.	5,0	50
34.	Аб роднай зямлі: Хрэстаматыя для пазакласнага чытання	Лявонава П.І. Слесарава І.М.	16,0	200
	РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА			
35.	Русская литература: Экспериментальная программа для 7 класса	Каратай С.Н. Перевозная Е.В.	1,0	50
36.	Дидактические материалы по русской литературе для 7 класса. В помощь учителю-экспериментатору	Петровская Л.К.	2,0	50
37.	Диагностические материалы по русской литературе для 7 класса. В помощь учителю-экспериментатору	Петровская Л.К. Мушинская Т.Ф.	1,0	50
	ЗАМЕЖНАЯ МОВА			
38.	Иностранный язык: Экспериментальные программы для 7 класса	Маслыко Е.А Томилко А.Г. Банникова Л.С. и др.	0,7	50
39.	Французский язык: Экспериментальный учебник для 7 класса	Вадюшина Д.С.	11,0	300
40.	Немецкий язык: Экспериментальный учебник для 6 класса	Будько А.Ф.	11,0	200
41.	Методические рекомендации по планированию уроков английского языка в 7 классе	Панова И.И.	3,0	50
42.	Французский язык: Рабочая тетрадь для 7 класса	Вадюшина Д.С.	5,0	300
43.	Английский язык: Рабочая тетрадь для 7 класса	Панова И.И.	5,0	200
44.	Немецкий язык: Рабочая тетрадь для 6 класса	Будько А.Ф.	5,0	200
	ГІСТОРЫЯ			
45.	Гісторыя Беларусі: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Лойка П.А. Сякацкая К.І. і інш.	0,5	50
46.	Сусветная гісторыя Новага часу: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Кошалеў У.С. і інш.	0,5	50
47.	Гісторыя Беларусі: Эксперыментальны падручнік для 7 класа	Лойка П.А. Сякацкая К.І.	8,0	1820
48.	Сусветная гісторыя Новага часу (на рускай мове)	Кошалеў У.С. Аржахоўскі І.В.	8,0	1470
49.	Сусветная гісторыя Новага часу (на беларускай мове)	Кошалеў У.С. Аржахоўскі І.В.	8,0	430
50.	Навучанне гісторыі ў 7 класе: Дапаможнік для настаўніка	Сякацкая К.І.	5,0	50
51.	Рабочы сшытак па гісторыі Беларусі: Вучэбны дапаможнік	Лойка П.А.	3,0	1820
52.	Кніга для чытання па гісторыі Беларусі: Вучэбны дапаможнік	Новік Н.Е.	5,0	600
53.	Кніга для чытання па гісторыі Новага часу: Дапаможнік для настаўніка	Лугаўцова С.А.	5,0	600
54.	Хрэстаматыя па гісторыі: Дапаможнік для настаўніка	Лойка П.А.	8,0	600
	ГЕАГРАФІЯ			
55.	Геаграфія: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Крайко Б.М. Галай І.П. Обух Р.Г. Зыль А.А. і інш.	0,5	50
56.	Геаграфія: Эксперыментальны падручнік для 7 класа (на рускай мове)	Крайко Б.М. Галай І.П. Андрыеўская З.Я. і інш.	9,0	1470
57.	Геаграфія: Эксперыментальны падручнік для 7 класа (на беларускай мове)	Крайко Б.М. Галай І.П. Андрыеўская З.Я. і інш.	9,0	430
58.	Урокі геаграфіі ў 7 класе: Дапаможнік для настаўніка	Крайко Б.М. Галай І.П. Сыраежкіна Л.К. Обух Р.Г. і інш.	4,0	50
59.	Сшытак па геаграфіі для 7 класа: Дапаможнік для вучняў (на рускай мове)	Крайко Б.М. Атрахімовіч В.М.	3,0	1470
60.	Сшытак па геаграфіі для 7 класа: Дапаможнік для вучняў (на рускай мове)	Крайко Б.М. Атрахімовіч В.М.	3,0	430
	БІЯЛОГІЯ			
61.	Биология: Экспериментальная программа для 7 класса	Марченко Э.А. Мартыненко В.П. и др.	1,5	50
62.	Биология: Экспериментальный учебник для школ с русским языком обучения	Марченко Э.А. Мартыненко В.П.	12,0	1470
63.	Біялогія: Эксперыментальны падручнік для школ з беларускай мовай навучання	Марчанка Э.А. Мартыненка У.П.	12,0	430
64.	Биология: Рабочая тетрадь учащегося для школ с русским языком обучения	Марченко Э.А. Ильич Е.В.	3,0	1470
65.	Біялогія: Рабочы сшытак вучня для школ з беларускай мовай навучання	Марчанка Э.А. Ільыч А.В.	3,0	430
66.	Биология: Методическое пособие	Марченко Э.А. Мартыненко В.П.	8,0	50
	ФІЗІКА			
67.	Фізіка: Эксперыментальная праграма для 7, 6 класаў	Дыніч В.І. Талкачоў Е.А. Гебутаў В.А. Лісейчыкава Л.З. і інш.	0,5	50
68.	Фізіка-7: Эксперыментальны падручнік для 7 класа (на рускай мове)	Дыніч В.І. Талкачоў Е.А. і інш.	6,0	1470
69.	Фізіка-6: Эксперыментальны падручнік для 6 класа (на беларускай мове)	Дыніч В.І. Талкачоў Е.А. і інш.	6,0	430
70.	Фізіка-7: Дапаможнік для настаўніка	Дыніч В.І. Талкачоў Е.А.	4,0	50
71.	Сшытак па фізіцы для 6 класа: Дапаможнік для вучняў (на беларускай мове)	Дыніч В.І. Талкачоў Е.А.	3,5	430
72.	Рабочая тетрадь по физике для 7 кл. Пособие для учащихся (на русском языке)	Дынич В.И. Толкачев Е.А.	3,5	1470
	ВЫЯЎЛЕНЧАЕ МАСТАЦТВА			
73.	Выяўленчае мастацтва: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Мінц Н.Д. Таланцава В.Ф.	0,5	50
74.	Мастацтва бачыць свет: Эксперыментальны падручнік для 7 класа (на беларускай мове)	Таланцава В.Ф. Ленсу Я.Ю. Габрусь Т.Б.	5,0	600
75.	Выяўленчае мастацтва: Вучэбны дапаможнік для 5 — 7 класаў (на беларускай мове)	Мінц Н.Д. Вількіна І.В.	6,0	600
76.	Сшытак па выяўленчаму мастацтву: Дапаможнік для вучняў 7 класаў (на беларускай мове)	Мінц Н.Д. Таланцава В.Ф.	4,0	1700
77.	Прыкладнае планаванне ўрокаў па выяўленчаму мастацтву: Метадычныя рэкамендацыі для 7 класа	Мінц Н.Д. Таланцава В.Ф.	3,0	50
	МУЗЫКА			
78.	Музыка: Эксперыментальная праграма для 7 класа	Юркевіч В.Д.	0,5	50
79.	Музыка: Эксперыментальны падручнік для 7 класа (на рускай мове)	Юркевіч В.Д.	10,0	600
80.	Кніга для настаўніка: Метадычны дапаможнік	Юркевіч В.Д.	4,0	50
81.	Кніга для вучняў: Вучэбны дапаможнік (на рускай мове)	Юркевіч В.Д.	5,0	600
	ТЭХНАЛОГІЯ			
82.	Технология: 7 класс: Программа для экспериментальных школ	Журба А.Ф. Столярова С.И. Шульга Н.И. Хамица Е.Н. Ревуцкий В.И. Велишкевич Н.А. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П. Хитько И.И. Бобрович Г.А.	2,0	50
83.	Технология: 7 класс: Для мальчиков: Экспериментальный учебник для школ с русским языком обучения	Журба А.Ф. Шульга Н.И. Велишкевич М.А. Ревуцкий В.И.	12,0	790
84.	Тэхналогія: 7 клас: Для хлопчыкаў: Эксперыментальны падручнік для школ з беларускай мовай навучання	Журба А.Ф. Шульга М.І. Велішкевіч Н.А. Рэвуцкі У.І.	12,0	270
85.	Технология: 7 класс: Для девочек: Экспериментальный учебник для школ с русским языком обучения	Столярова С.И. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П.	12,0	820
86.	Тэхналогія: 7 клас: Для дзяўчынак: Эксперыментальны падручнік для школ з беларускай мовай навучання	Сталярова С.І. Сысоева І.А. Аляксеева Л.І. Шэрыкава М.П.	12,0	250
87.	Технология народных ремесел, растениеводства: 7 класс: Экспериментальный учебник	Столярова С.И. Журба А.Ф. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П. Бобрович Г.А. Хитько И.П. Велишкевич Н.А. Хамица Е.Н.	12,0	1470
88.	Тэхналогія народных рамёстваў, раслінаводства: 7 клас: Эксперыментальны падручнік	Сталярова С.І. Журба А.Ф. Сысоева І.А. Аляксеева Л.І. Шэрыкава М.П. Бабровіч Г.А. Хіцько І.П. Велішкевіч М.А. Хаміца А.М.	12,0	430
89.	Уроки технологии (для девочек) в 7 классе: Пособие для учителя	Столярова С.И. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П.	6,0	50
90.	Уроки технологии народных ремесел: Пособие для учителя	Столярова С.И. Журба А.Ф. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П. Бобрович Г.А. Хитько И.П. Велишкевич Н.А.	8,0	50
91.	Уроки технологии растениеводства: Пособие для учителя	Хамица Е.Н.	2,0	50
92.	Токарные работы в курсе "Технология": Пособие для учителя	Журба А.Ф. Велишкевич Н.А.	6,0	50
93.	Слесарные работы в курсе "Технология": Пособие для учителя	Шульга Н.И. Шумский М.Н.	5,0	50
94.	Уроки технологии хозяйствования: Пособие для учителя	Ревуцкий В.И.	4,0	50
95.	Дидактический материал по технологии, 7 класс: Для девочек: Пособие для учителя	Столярова С.И. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П.	4,0	50
96.	Дидактический материал по технологии обработки древесины и металла, 7 класс: Пособие для учителя	Журба А.Ф. Велишкевич Н.А.	4,0	50
97.	Дыдактычны матэрыял па тэхналогіі апрацоўкі драўніны: 7 клас: Дапаможнік для настаўніка	Журба А.Ф. Велішкевіч М.А. Юдзіцкі В.А.	4,0	50
98.	Дидактический материал по технологии народных ремесел: Пособие для учителя	Столярова С.И. Журба А.Ф. Сысоева И.А. Алексеева Л.И. Шерикова М.П. Бобрович Г.А. Хитько И.П. Велишкевич Н.А.	4,0	50
99.	Дидактический материал по технологии обработки металлов: Пособие для учителя	Шульга Н.И. Шумский М.Н.	4,0	50
	ФІЗІЧНАЯ КУЛЬТУРА			
100.	Физическая культура, 7 класс: Для экспериментальных школ — учебная программа	Кряж В.Н.	1,0	50
101.	Физическая культура, 7 класс: Пособие для учителя	Кряж В.Н. и др.	3,0	50

Імя ў літаратуры

Георгій Марчук. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь. Сталы аўтар "Настаўніцкай газеты". Дэбютаваў у літаратуры аднаактавай п'есай у 1971 годзе. За трыццаць гадоў творчай працы стварыў восем раманаў, сорак п'ес, напісаў кнігу для дзяцей, некалькі сцэнарыяў дакументальных і мастацкіх фільмаў. Кніга навел "Хаос" прызнана лепшай кнігай 1997 года ў нашай рэспубліцы. Чытач даўно палюбіў раманы пісьменніка "Крык на хутары", "Кветкі правінцыі", "Без анёлаў". Творы пісьменніка перакладзены на рускую, польскую, украінскую, казахскую, фінскую, балгарскую, македонскую, румынскую мовы.

У апошнія гады Георгій Марчук распрацоўвае шмат у чым новы для беларускай літаратуры жанр афарызмаў. Тое, што створана пісьменнікам у гэтым жанры, як адзначаюць крытыкі і прыхільнікі яго таленту, — з'ява не толькі ў беларускай літаратуры.

Сваё віншаванні з новым годам і новым тысячагоддзем Георгій Марчук выказвае падборкай новых афарызмаў.

Георгій МАРЧУК

Голас і слова

з кнігі афарызмаў

Для мноства людзей навука матэматыка пачалася і скончылася простым падсумоўваннем грошай пры разліках.

Шкада, што ў мой час не жывуць сведкі Старажытнага Егіпта. Ні ў каго не магу дазнацца праўды пра той час.

Нянавісць асляпляе відушчага і дае зрок невідушчаму. З якой студні чэрпаюць сілы нянавісць і зайздрасць?

Філасофія — гэта кровазварот думак чалавека.

Да таго, хто забівае ў палёце ластаўку, з асцярогай падыходзяць і просты чалавек, і прэзідэнт.

Калі ў семдзесят гадоў няма ўнукаў, дык і не будзе, калі ў шэсцьдзесят слава не знайшла, дык і не знойдзе, калі ў пяцьдзесят няма грошай, дык і не будзе, калі ў сорак няма кахання, дык і не будзе, калі ў трыццаць няма прафесіі, дык і не будзе, а ўсё таму, што ў дваццаць не было розуму.

Альфа і амега сяброўства — спагадлівасць і надзейнасць.

Самы магутны метад забыцця — змена летазлічэння.

Старыя губляюць кантроль над часам. Гэта натуральна. Маладыя губляюць кантроль над часам — нічога не дамогуцца.

Ніхто яшчэ не вызначыў прычыну, па якой людзі ўлюбляюцца.

Смак да жыцця падсілкоўвае перамога.

Хто ганарлівы, той і зайздросны.

Слава аднаго замінае славе другога, загана ж аднаго не замінае загане другога.

Смерці нельга ні шкадаваць, ні зайздросціць. Ва ўсіх набытыя білеты.

Каханне — гэта цяжкая праца да натхнення і пасля натхнення.

І багацця на ўсіх хапае, і галечы на ўсіх хапае, толькі дабро ў дэфіцыце.

Хто намагаецца ўсяму надаць сэнс, той мудрэц.

Сумленны чалавек часцяком адчувае грэх з-за таго, што сусед побач жыве ў галечы.

Заганна нажытае багацце заганна і выкарыстоўваецца.

Час узбуйняе мастака. Чым далей ён ад нас, тым значнейшымі здаюцца нам яго творы.

Быць доктарам філасофскіх навук і філосафам часцяком вельмі розныя рэчы.

Адвечнае пытанне крытыка: сказаць праўду аўтару пра яго твор — пакрыўдзіць аўтара, сказаць няпраўду — пакрыўдзіць сябе.

Першыя пытанні, якія чалавек паставіў сам сабе: давядзецца памерці, як бы не памерці, а дзеля чаго жыць перад тым, як памерці.

Мы падпарадкоўваемся сусветным законам... і ўсе супакойваюцца, хоць ніхто не ведае ніводнага сусветнага закона.

Калі нават на чале войска на чужую тэрыторыю ўвойдзе разумны і мудры генерал, ён усё роўна застанецца ў гісторыі як дзікі акупант.

Авангардызм — гэта рэалізм з сардэчнай недастатковасцю.

Адвечная праблема жанчын: у адносінах да большасці — я апранута добра, у адносінах да меншасці — кепска.

З чаго спадары будуць піць гарэлку? Са шклянкі, фужэра, чаркі, ладдзі, вазы? З таннага.

Розніца паміж рускім, што жыве ў Расіі, і нярускім, што жыве ў Расіі. Рускі пракручвае свае праблемы вакол Расіі, нярускі пракручвае Расію вакол сваіх праблем.

Прыкметы нашых змен — гэта калі камуністы не могуць, а капіталісты не хочуць.

Колькі не жывеш, а ўсё мала.

Меншасць замольвае грахі, а большасць залівае.

Усю сусветную гісторыю можна вытлумачыць і так — гэта пошукі раба розумам, грашамі і зброяй.

Часцей за ўсё людзі не сэнс жыцця шукаюць, а самі таго не падазраючы, шукаюць прычыну смерці.

Дэмакратыя пачынаецца, калі ад слоў пераходзяць да справы, а заканчваецца, калі ад спраў пераходзяць да слоў.

У генія ёсць адна асаблівая здольнасць знаходзіць творчасць ва ўсім.

Сапраўдны пісьменнік той, на творах якога можна навучыцца любові да людзей.

Калі б чалавек не забіваў, гэта была б някепская жывёла на зямлі.

Адвечная дылема для чалавека — калі не скарышся Богу, не супрацьстанеш д'яблу.

У старасці тры клопаты: паспаць, паесці і адпачыць ад першых дзвюх.

Спакуса існуе ў самім чалавеку. Але віну за гэта ён ахвотна перакладае на іншых без падказкі д'ябла.

Патрыятызм — гэта ўпрыгожванне радзімы талентамі і справамі.

Рэлігія — грандыёзны, надзейны метад заспакаення трагічных сумненняў чалавека аб бессэнсоўнасці жыцця.

Калі грамадства ператварае волю ў разбэшчанасць, яна сыходзіць з грамадства.

Жыць адной толькі будучыняй немагчыма. Гэта амаль што даказалі камуністы.

Ніколі не крытыкуй чалавека, а толькі падвяргай сумніву яго погляды.

Крытыка — нахлебніца пры талентах.

Кожнага чалавека на зямлі трэба хваліць, але пры гэтым не перахвальваць.

Пытаем, чым супакоіць прыстойнага чалавека, прыкладнага сем'яніна, незласлівага суседа, на галаву якога раз за разам сыпяцца нягоды і гора? За што, маўляў? Адказвай: за грахі продкаў.

Новыя словы прыходзяць самі. Чытаю старую энцыклапедыю. Знаёмыя "рэванш", "рэвалюцыя", "рэвізіянізм". Слова "рэкет" няма. Неабходна дадаць. А як жа! Паспрабуй не дадай.

Народ не дурны, але часцяком абдураны.

Калі ваша праца не атрымлівае адпаведнай ацэнкі, на тое ёсць дзве прычыны: ці то зайздрасць, ці то неразуменне.

Улада грошай пачынаецца з фанабэрыі і заканчваецца забойствам.

Чалавек спакайнейшы і шчаслівейшы, калі ён кіруецца характарыстыкамі жыцця, а не яго фактамі.

З усіх відаў славеснасці газетныя старэюць першымі.

Сёння праўда выгадная аднаму, заўтра — другому. Сумна ад таго, што няма дня, калі б яна была выгадная ім абодвум.

"Я тое, што я думаю". "Я тое, што я маю". Нехта трэці ганебна грэе рукі ад сутыкнення дзвюх першых.

Здаровы да непрыстойнасці.

Калі няма сваёй рукі, не разлічвай на цуд.

Гэта не бензін падняўся ў цане, гэты мы ўпалі ў жабрацтва.

Калі ў чалавека няма любові, самому чалавеку цяжка, і з ім цяжка.

Апошняя мара чалавека: патрапіць бы ў Рай, а не ў Пекла.

Чалавеку ўсё ў радасць, а каб ён асэнсаваў цану гэтай радасці, часам засылаецца і гора.

Пытаеш, што такое дыктатура? Гэта калі палова нічога не ведае, другая палова ведае, але маўчыць. Тых жа, хто падштурхоўвае першых і другіх да ісціны і праўды: чакае альбо эміграцыя, альбо турма, альбо куля.

Каханне — гэта няздатнасць усведамляць небяспеку.

Заможныя дываноў не выбіваюць.

Не ўсё дадзена чалавеку ведаць, але вельмі шмат памятаць.

Крытыкаваць нявартага павагі — свядома прыдбаць сабе ворага.

Калі твае пакуты ператвараюцца ў пакуты для іншых — час паміраць.

Калі двое аб'ядноўваюцца, яны звычайна аб'ядноўваюцца супраць кагосьці трэцяга.

Словы "так" і "не" належаць Богу. Чалавек мусіць вымаўляць іх з асаблівай асцярогай.

Перыёдыка

Снежаньскі нумар "Народнай асветы"

Снежаньскі нумар часопіса адкрываецца тэматычным блокам матэрыялаў "Школа як стратэгія выжывання ў новым тысячагоддзі".

Пад рубрыкай "Пытанні педагогікі і псіхалогіі" надрукаваны артыкулы загадчыцы лабараторыі выхавання школьнікаў Нацыянальнага інстытута адукацыі, кандыдата педагагічных навук М.А.Станчыц "Эстэтычная адукацыя як цэласная сістэма" і малодшага навуковага супрацоўніка гэтага ж інстытута С.М.Астравумавай "Індывідуальна арыентаваная адукацыя".

Пра месца параўнальнай педагогікі ў тэорыі і практыцы адукацыі разважае ў сваім артыкуле загадчык лабараторыі параўнальнай адукацыі Нацыянальнага інстытута адукацыі, доктар педагагічных навук У.І.Андрэеў. Полікультурная адукацыя як сродак гуманізацыі навучальна-выхаваўчага працэсу разглядаецца ў публікацыі малодшага навуковага супрацоўніка гэтага інстытута К.Ю.Смірновай.

Выхаваўчаму працэсу прысвечаны артыкул рэктара Акадэміі фізічнага выхавання і спорту Рэспублікі Беларусь, кандыдата педагагічных навук М.Я.Кобрынскага і прафесара кафедры педагогікі і псіхалогіі пачатковага навучання Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М.Танка, доктара педагагічных навук В.У.Чэчата "Педагагічная культура прыёмных бацькоў".

Пазакласнай рабоце з вучнямі прысвечаны артыкул прафесара з Брэста, выдатніка адукацыі Рэспублікі Беларусь А.А.Багдасарава "Геалагічныя гурткі як сродак прафесіянальнай арыентацыі школьнікаў". Аб вопыце работы загадчыка фота-відэалабараторыі Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў К.Я.Нетылёва расказвае метадыст гэтага ж цэнтра А.А.Клека.

Выкладчыкам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай школы адрасаваны артыкулы загадчыка кафедры псіхалогіі Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф.Скарыны, дацэнта, кандыдата педагагічных навук А.А.Лытко "Педагагічны кантроль як крыніца матывацыі вучобы студэнтаў", дацэнта кафедры педагогікі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я.Купалы, кандыдата педагагічных навук М.У.Міхалковіча "Духоўнасць чалавека" і заканчэнне артыкула асістэнта кафедры педагогікі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта А.Р.Барысевіч "Экалагічны патэнцыял педагагічных курсаў".

Уладзімір ЯКУБОВІЧ.

Уявіце сабе такую сітуацыю: першага верасня разам з кветкамі вучань дорыць вам... міліцэйскую дубінку і кажа: "Віншую! Тата сказаў, што гэта вельмі дапамагае ў працы..." Што выкліча ў вас такое віншаванне? Канешне ж, усмешку! А ў другой сітуацыі вам будзе, напэўна, не да смеху: вы сказалі, каб вучань-свавольнік прыйшоў у школу з бацькамі, а ён прыйшоў з татавым... целаахоўнікам. У таты, аказваецца, ёсць больш важныя справы.

А гэта ўжо з іншай школьнай оперы: вы заходзіце ў вестыбюль школы і вас сустракае роўненькі радочак вучняў: адзін "прапагандуе" шпаргалкі, другі — сачыненні, трэці — рашэнні задач. "Што б гэта значыла?" — думаеце вы. Аказваецца, гэта пяцёркай і лагодна ўсміхаецца: "З цябе пяць баксаў!"

Ох ужо гэтыя сучасныя дзеткі! "Якія планеты вы ведаеце? — пытаецца настаўнік на ўроку геаграфіі? Вучань адказвае: "Марс, Снікерс". А гэта ўжо дамашні вундэркінд-дашкольнік: сядзіць за камп'ютэрам і пытаецца ў дзядулі: "А што такое азбука?"

Згаданыя сітуацыі "ўвекавечыла" ў зборніку карыкатур мастак-карыкатурыст Марына Гарэлава. Многія з яе дасціпных малюнкаў публікаваліся ў "Настаўніцкай газеце" і іншых перыядычных выданнях краіны. Цяпер жа, сабраныя разам, яны даюць уяўленне пра мастачку, якой блізкая тэматыка школьнага жыцця, якая ўмее падгледзець і гумарыстычнае, і самотнае. Напрыклад, такі малюнак: у дзвярах кватэры стаіць чалавек у добра-такі паношаным, залатаным адзенні. "Зноў за ахвяраваннямі прыйшлі!" — гаворыць сыну расфуфыраная маці. "Не, мама, — адказвае падлетак, — гэта да мяне настаўнік". Ці такая "тэтралогія": палец дырэктара школы застыў на ілбе: "Дзе ўзяць грошы на рамонт?" Са столі капае — будынак школы зусім развальваецца. І раптам дырэктар кінуўся ў скокі: "Ура, выхад знойдзены!" Які ж гэта выхад? Дырэктар наладзіў святочны продаж... выдатных і добрых адзнак: пяцёрка — два даляры, чацвёрка — даляр... І ведаеце што, чарга выстраілася ля дырэктарскага стала...

Дасціпны аловак мастачкі Марыны Гарэлавай

рынак каштоўных папер. Вось якія яны ў нас, "рыначныя" дзеці!

Ды гэта ж толькі кветачкі, а ягадкі — вось яны: два падлеткі памылі ўладальніку іншамаркі яго аўта і ён дае ім па даляру. "Гэтага мала, — пярэчаць яны. — Мы ж ліцэісты, а не якія-небудзь школьнікі!" Яшчэ адзін хлапчук праявіў свой прагматызм, як гаворыцца, на ўсе сто: паказвае бацьку сшытак з

У анатацыі да зборніка Марыны Гарэлавай гаворыцца, што ён разлічаны на тых, хто вучыць і вучыцца, хто калі-небудзь вучыўся, альбо толькі збіраецца пайсці ў школу. Сапраўды, дасціпны аловак мастачкі дапамагае з аптымізмам і гумарам успрымаць і вучэбна-выхаваўчы працэс у школе, і настаўніцкае жыццё-быццё.

Пажадаем жа Марыне Гарэлавай новых здабыткаў на плённай творчай пуцявіне.

Н.ІВАНОЎ.

Каляды

Дарога на Віфлеем

Надыходзяць Каляды. Усе дзеці чакаюць падарункаў. Вось і Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача сваім маленькім гледачам падрыхтаваў падарунак — прэм'еру "Дарога на Віфлеем" па п'есе Сяргея Кавалёва.

У каляднай казцы вядомы біблейскі сюжэт аб нараджэнні Ісуса Хрыста падаецца па-новаму. Галоўным героем казкі драматург зрабіў Асла, добрага, наіўнага, даверлівага. Гэта бедны шэры Асёл, заўсёды галодны, знясілены цяжкай працай, біты Гаспадаром і нікому не патрэбны. І раптам ён даведваецца ад Зоркі, што ёсць Бог, які яго любіць і якому патрэбна яго дапамога. Ён кідае свайго Гаспадара і ідзе ў Віфлеем, каб дапамагчы Богу, спадзеючыся ператварыцца ва ўзнагароду ў зорку.

На шляху ў Віфлеем Асла чакаюць сустрэчы са Львом, Кратом, Малпай, жаўнерамі цара Ірада, сваім Гаспадаром і, нарэшце, святым сямействам — Язэпам, Марыяй і немаўляткам Ісусам. Асёл адмаўляецца ад сваёй запаветнай мары стаць зоркай, бо не можа кінуць у бядзе людзей, і вязе святое сямейства ў Егіпет, нават не ведаючы, што дзіця — гэта і ёсць Сын Божы.

На сцэне тэатра з'явілася прыгожае святочнае відовішча. Паставіла музычную калядную казку рэжысёр Наталля Башава, мастак — Ларыса Рулёва.

А перад спектаклем на Каляды вас чакае яшчэ і сустрэча з Дзедам Марозам, Снягуркай, забавы і гульні.

Дзіяна СТЭЛЬМАХ.

Праграма тэлеперадач

ПАНЯДЗЕЛАК, 8 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00 (з сурдаперакладам), 18.00, 23.40 Навіны.
8.00 Рэзананс.
9.15 Тэлебарометр. Прагноз надвор'я.
9.30 Здароўе. Тэлечасопіс.
10.00 "Што сказаў нябожчык". Іранічны дэтэктыўны серыял паводле рамана І. Хмялеўскай (Расія). 1-я серыя.
11.10 "Усе мае дзеці".
11.55 "Дапамажы сабе сам". Відэафільм пра дыхальны апарат Фралова.
12.05 "Легенда пра Беласнежку". Мультсерыял.
13.15 Л. Белагурава і І. Дзмітрыеў у прыгодніцкім фільме "Горы дымяць". 1-я серыя.
14.35 Урокі Н. Наважылавай.
15.15 Фільм — дзецям. "Папялушка". Маст. фільм.
16.40 Тэленавігатар.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.15 Палітычныя дыялогі.
18.45 Зона Ікс.
18.55 Р. Грыфітс у камедыі "Я, зноў я, і зноў я".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.50 "Што сказаў нябожчык". 1-я серыя.
22.45 Стадыён.
23.10 Планета "АРТ".
23.50 Міжнародны маладзёжны хакейны турнір "Масква — Мінск". Матч каманд Масквы і Мінска. 3-ці перыяд.
0.35 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 "Д'Артаньян і тры мушкецёры". 3-я серыя. Маст. фільм.
8.30 "Аладзін".
9.10 Пакуль усе дома.
9.50 Мультсерыял "Нязнайка на Месяцы".
10.15 "Ералаш".
10.25 Фільм "Залатое падарожжа Сіндбада".
12.10 Сёмае пачуццё.
13.00 Зоркі танца на ГРТ.
14.15 "Чып і Дэйл".
14.45 Людміла Гурчанка. Юбілейны канцэрт "Бывай, дваццаты...".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.20 "Піраты XX стагоддзя". Спецрэпартаж.
17.45 Фільм "Красуня".
20.00 Час.
20.40 Трылер "Драпежнік-2".
22.40 "Сідней і не толькі..." Спартыўныя вынікі 2000 года.
23.10 Фільм "Вядзьмарка".

РАСІЯ

6.30 Мультфільмы.
7.10 "Казка пра цара Салтана". Фільм для дзяцей.
8.35 Прагноз надвор'я.
8.40 Добрай раніцы, краіна.
9.30 "Аншлаг" і К.
10.35 Прыгодніцкі фільм "Віват, гардэмарыны!".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.25 "Вакол свету".
15.25 "Два раялі".
16.25 Сам сабе рэжысёр.
16.55 Баявік "Крыжаносец".
19.30 "Аншлаг" і К.
20.40 Маст фільм "Калядная містэрыя".
22.20 "Зорная ноч" у Камергерскім". **0.00** Прагноз надвор'я.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння
7.15 Маст. фільм "Тры таўстуны".
9.15 Камедыя "Яна вас кахае".
10.45 Мультфільм "Калядная фантазія".
11.30 Дэтэктыў "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Сабака Баскервіляў". Фільм 3-ці. 1-я і 2-я серыі.
14.15 Мультфільм "Мы з Шэрлакам Холмсам".
14.25 Без рэцэпта.
15.30 Вялікія бацькі.
16.00 Футбольны клуб.
16.55 "Яна напісала забойства".
18.40 Камедыя "Не строй дурня...".
20.35 Прафесія — рэпарцёр.
21.45 Жаночае шчасце.

КУЛЬТУРА

9.05 "Кавалькада". Зборнік фільмаў Чарлі Чапліна.
10.30 "Пісьмы пра добрае і цудоўнае". Дак. фільм.
11.30, 13.30, 21.00 Навіны культуры.
11.40 "Салавей". Маст. фільм.
13.00 "Містэр Пронька". Мультфільм.
13.45 Мультфільмы.
14.15 "Чайкоўскі". Маст. фільм. 2-я серыя.
15.30 Машына часу. "Блакітны экран".
15.55 "Калядная паштоўка 1913 года". Дак. фільм.
16.05 "Чай не для дваіх". Канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага сімфанічнага аркестра ім. П.І. Чайкоўскага.
16.45 Айчына і лёсы. "Раманавы".
17.25 "Смеханастальгія".
17.50 "Lacrimosa". Дак. фільм.
18.15 "За двума зайцамі". Спектакль Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Яўгена Вахтангава. 1-я частка.
19.45 "Вячэрняя казка".
19.55 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
20.10 "За двума зайцамі". 2-я частка.
21.20 "Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё".
21.25 "Зялёная карэта". Маст. фільм.
23.00 М. Глінка. Танцы з оперы "Іван Сусанін".

АЎТОРАК, 9 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00 (з сурдаперакладам), 18.00, 23.35 Навіны.
8.05 "Што сказаў нябожчык". 2-я серыя.
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.45 Стадыён.
10.15 "Урыўкі з ненапісанага. Я. Глебаў". Дак. фільм.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 "Адысея каманды Кухто". Тэлевіктарына.
12.30 Крымінальнае дасье.
13.15 "Горы дымяць". маст. фільм. 2-я серыя.
14.30 "Свята паветраных шароў". Дак. фільм цыкла "Святочная зямля".
15.10 "Сімба-футбаліст". Мультсерыял. **15.35** "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "Масква — Мінск".
18.45 Зона Ікс.
19.00 А. Парыйя і М. Дзілан у меладраме "Зорка Фрэнкі".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. **21.30** Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык". 2-я серыя.
22.50 Ток-шоу "Будні". Тэлебачанне — якім яму быць?
23.50 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 Поле цудаў.
10.15 "Сярэбраны шар". Сталін у кіно — Міхаіл Гелавані.
14.20 Цар гары.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Як гэта было. "Золата савецкага футбола. 1956 год".
18.40 Серыял "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.50 Фільм "Вясельны падарунак".
22.20 Праграма "Цывілізацыя".
22.55 Начныя навіны.
23.10 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Снегавік-паштавік". Мультфільм.
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Фільм "Давід". 1-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Прыгодніцкі фільм "Піраты". 1-я серыя.
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.35 Мужчына і жанчына. Паліна Дашкова.
0.20 "Дзяжурная часць".
0.30 Прагноз надвор'я.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.20, 7.45 Карданны вал.
5.50, 6.50, 7.20 У запас.
6.35 Мультфільм.
7.55 "Яна напісала забойства".
9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.30 Дэтэктыў "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Скарбы Агры". Фільм 4-ы. 1-я серыя.
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 "Сведка веку".
15.30 "Элен і рабяты".
16.35 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.40 "Хуткая дапамога".
19.40 "Забыты полк".
20.25 Прафесія — рэпарцёр.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Вяртанне Тытаніка".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін.
7.40 "Венецыя зімой". Маст. фільм. 1-я серыя.
9.10 "Іду не спяшаючыся...".
9.25 "Першы хопец на вёсцы". Дак. фільм.
9.50 "Новыя імёны".
10.30 "Адрынутыя". Маст. фільм. 1-я частка.
11.40 "Маўглі". Мультфільм.
12.45 "Канікулы". Выстава лялек. **13.05** "Крывавая нядзеля". Дак. фільм.
13.45 "Жывое дрэва рамёстваў". **13.55** М. Равель. "Дафніс і Хлоя".
14.10 "Разам з Фафалям".
14.20 "Вялікі містыфікатар". Дак. фільм. **15.00** Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Вуліца майго дзяцінства". Паэт Аляксандр Кушнер. **16.05** "Справа жыццёвая".
16.30 "Адрынутыя". Маст. фільм. 1-я частка.
17.40 "Ноу-хау".
17.50 "Расійскі кур'ер".
18.20 "Андрэй Пятроў сярод сяброў". **19.10** "Вячэрняя казка".
19.20 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.50 Л. Хармс. "Кошка і іншыя". **20.10** "Першы хопец на вёсцы". Дак. фільм.
20.40 Пасля навін.
21.00 Трэці званок.
21.25 "Венецыя зімой". Маст фільм. 1-я серыя.

СЕРАДА, 10 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 0.30 Навіны.
8.05 "Што сказаў нябожчык". 3-я серыя.
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.45 Мульціклуб.
10.10 25-ы кадр.
10.30 "Барахты з бухты".
11.15 "Усе мае дзеці".
12.00 "Беларусь на крыжы стагоддзяў". Мастацка-публіцыстычны фільм. Фільм 1-ы.
13.15 Л. Гурчанка і С. Любшын у маст. фільме М. Міхалкова "Пяць вечароў".
14.50 Фільмы братоў Люмьер. 86—90 серыі.
15.10 "Сімба-футбаліст". Мультсерыял.
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "І іншыя афіцыйныя асобы".
18.35 Зона Ікс.
18.50 Б. Бардо і Э. Перкінс у кінакамедыі "Чароўная ідыётка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык". 3-я серыя.
22.50 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
23.20 Хакей. Матч "Зоркі ВЕХЛ". 2-гі і 3-ці перыяды.
0.40 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі.
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
14.20 Кліч джунгляў.
14.45 ... Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Чалавек і закон.
18.40 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.50 Фільм "Куды прыводзяць мары".
22.55 "Віктар Цой. Пасвячэнне. Кінапробы..." Канцэрт у "Алімпійскім". Частка 1-я.
23.40 Начныя весткі.
0.00 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Фільм "Давід". 2-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Прыгодніцкі фільм "Піраты". 2-я серыя.
21.50 Сямён Альтаў. "Абаўсім'".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.30 Камедыя "Не гаварыце даме "не".
1.05 "Дзяжурная часць".
1.15 Прагноз надвор'я.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.20, 7.45 Карданны вал.
5.50, 6.50, 7.20 У запас.
6.35 Мультфільм.
7.55 "Забыты полк".
8.45 Мультфільм "Прамудры пячкур".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00. Сёння.
9.20 "Хуткая дапамога".
10.10 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.30 Дэтэктыў "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Скарбы Агры". Фільм 4-ы. 2-я серыя.
13.35 "Асяроддзе".
14.00 Стары тэлевізар.
14.40 "Сведка стагоддзя".
15.30 "Элен і рабяты".
16.35 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.40 "Хуткая дапамога".
19.40 Зусім сакрэтна.
20.30 Прафесія — рэпарцёр.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Вяртанне Тытаніка".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

КУЛЬТУРА

15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 "Шайбу, шайбу!".
16.00 Тэлеэнцыклапедыя.
16.15 Усе суры Карана.
16.25 "Адрынутыя". Маст. фільм. 2-я частка.
17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
17.40 "Форма".
18.05 "З канцэртнай залы".
18.45 Тайны партрэтнага фае.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.15 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.50 "Прасвятленне. Сон пра Фларэнскага". Дак. фільм.
20.40 Пасля навін.
21.00 "Вакзал мары". Ю. Башмет.
21.25 "Венецыя зімой". Маст. фільм. 2-я серыя.

ЧАЦВЕР, 11 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00 (з сурдаперакладам), 18.00, 0.05 Навіны.
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.45 Мультфільмы.
10.30 "Ісціна". Дак. фільм пра музыказнаўцу Альбіну Скарабагатчанка.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.05 Вялікае снеданне.
12.30 "Ночы агню ў Шанцы". Дак. фільм цыкла "Святочная зямля".
13.15 "Дарагі мой чалавек". Маст. фільм. **15.10** "Сімба-футбаліст". Мультсерыял.
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
18.45 Зона Ікс.
19.00 В. Кікабідзе ў камедыі рэжысёра Г. Данелія "Міміно".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык". 4-я серыя.
22.50 "Сталічны хіт-2000". Навагодняя музычная праграма (паўтор ад 29 снежня 2000 г.).
0.20 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00 Навіны.
8.15 Паветраныя замкі".
9.15 "Скарлет".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.45 "Ералаш".
14.20 Праграма "100%".
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон". **15.45** "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 "Працэс".
18.40 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.50 Камедыя "Мянялы".
22.35 "Формула ўлады".
23.05 Начныя навіны.
23.20 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Фільм "Саламон". 1-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Прыгодніцкі фільм "П. раты". 3-я серыя.
21.45 Сямён Альтаў "Абаўсім!".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.35 "Дзяжурная часць".
23.45 Гарачая дзесятка.
0.40 Прагноз надвор'я.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.20, 7.45 Карданны вал.
5.50, 6.50, 7.20 У запас.
6.35 Мультфільм.
7.55 Зусім сакрэтна.
8.45 Мультфільм "На лясной сцяжынцы".
9.00 Сёння.
9.20 "Хуткая дапамога".
10.10 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.00 Сёння.
11.25 Дэтэктыў "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Дваццаты век пачынаецца". Фільм 5-ы. 1-я серыя.
13.00 Сёння.
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 "Сведка веку".
15.30 "Элен і рабяты".
16.35 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.00 Сёння.
18.40 "Хуткая дапамога".
19.40 Незалежнае расследванне.
20.35 Прафесія — рэпарцёр.
21.00 Сёння.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Вяртанне Тытаніка".
23.15 Сёння апоўначы.
23.45 "Антрапалогія".

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін.
7.40 "Пазнаёмцеся з Джонам Доу". Маст. фільм.
9.40 "Добры след". "Чаканне". Дак. фільмы. **10.05** А. Шнітке. "Ціхая музыка".
10.20 "Сабор Раства Іаана Прадцечы".
10.30 "Адрынутыя". Маст. фільм. Частка 3-я.
11.40 "Гісторыя двух гарадоў". Мультфільм. **12.55** "То отголосок юных дней...".
13.45 "Аўрора". Мультфільм.
14.05 Замежнае дакументальнае кіно. **15.00** Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 "Рыкі Цікі Таві". Мультфільм.
15.50 Тэлеэнцыклапедыя.
16.05 Профілі. Конрад Адэнаўэр. **16.30** "Адрынутыя". Маст. фільм. Частка 3-я.
17.40 "Улада факта".
17.50 Магія кіно.
18.05 "Час музыкі".
18.30 "Восеньскія партрэты". Іна Макарава.
18.55 "Вячэрняя казка".
19.05 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.50 "Лінія лёсу". Дак. фільм.
20.50 Пасля навін.
21.10 "Жанчына і мужчына. Гісторыі чаравання". Маст. фільм. **22.30** "Джазафрэнія".
23.00 Навіны культуры.

Галоўны рэдактар Алег КУЛІЦКІ

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў: школ - 36-43-62, праблем выхавання - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць свае прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Галіна СІДАРОВІЧ.

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №73
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Падпісана да друку 5.1.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.